

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MIŠKŲ ĮSTATYMO NR. I-671 PAKEITIMO
ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ
KODEKSO 271, 276, 426 IR 589 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS
RESPUBLIKOS APLINKOS APSAUGOS ĮSTATYMO NR. I-2223 37, 116 IR 119
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS SAUGOMŲ
TERITORIJŲ ĮSTATYMO NR. I-301 PAKETIMO ĮSTATYMO NR. XIV-2350 1
STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ
ŽEMĖS NAUDOJIMO SĄLYGŲ ĮSTATYMO NR. XIII-2166 95 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS TERITORIJŲ PLANAVIMO
ĮSTATYMO NR. I-1120 5, 17 IR 21 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS
RESPUBLIKOS ŽEMĖS ĮSTATYMO NR. I-446 9, 25, 45 IR 46 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS PAJŪRIO JUOSTOS ĮSTATYMO NR. IX-1016
10 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIEČIŲ
NUOSAVYBĖS TEISIŲ Į IŠLIKUSĮ NEKILNOJAMĄJĮ TURTĄ ATKŪRIMO ĮSTATYMO
NR. VIII-359 13 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Įstatymų projektai parengti įgyvendinant Aštuonioliktosios Vyriausybės programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ 162.2 papunktį – skatinsime gamtinių vertybių apsaugai palankią miškininkystę, tolygiai mažindami ūkinių kirtimų mastą saugomose teritorijose, rūpinsimės sengirės požymių turinčių miškų apsauga, didinsime Valstybinių miškų urėdijos darbo efektyvumą, bioekonomikos poreikiams patenkinti užtikrinsime stabilų rinkai teikiamos medienos kiekį ir vykdant Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 6.5 veiksmą – atliepiant klimato kaitos ir biologinės įvairovės iššūkius ir siekiant geriau suderinti ekonomines, ekologines ir socialines visuomenės reikmes miškams, kartu užtikrinant miškų potencialo plėtrą, parengti ir priimti Miškų įstatymo pakeitimus.

Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys

Klimato kaitos ir biologinės įvairovės iššūkiai, taip pat kintantys ir įvairėjantys visuomenės poreikiai šalies miškams paskatino iš esmės peržiūrėti Lietuvos miškų politikos kryptis ir tam 2021-2022 metais buvo organizuotas Nacionalinio susitarimo dėl miškų (toliau – NMS) procesas. Tai buvo pirmasis miškų sektoriuje vykdytas bendrakūra paremtas procesas, apimantis svarbiausias su šalies miškų ateitimi susijusias sritis, įtraukiantis įvairių kompetencijų, hierarchijos lygmenų ir interesų dalyvius į atvirą, sisteminių ir konstruktyvų dialogą. Šio proceso metu buvo siekiama sukurti nacionalinį dokumentą, deklaruojantį bendras nuostatas dėl ilgalaikės subalansuotos miškų politikos krypčių.

NMS procesą organizavo Aplinkos ministerija, o šiame procese dalyvavo apie 300-400 įvairių kompetencijų, hierarchijos lygmenų ir interesų asmenų – miškininkai, gamtininkai, valstybės institucijų atstovai, mokslininkai, politikai, ekspertai, miško savininkai, verslo ir visuomenės atstovai. Proceso dalyviai kartu suformulavo ilgalaikę nacionalinę miškų viziją, suformulavo konkrečius susitarimus dėl su miškais susijusių mokslo ir mokymo sistemų vystymo, privačios nuosavybės ir viešojo intereso santykio, miškų sektoriaus atvirumo, išsamesnio visuomenės informavimo ir įtraukimo į sprendimų priėmimą, stabilų ir klimato kaitai atsparesnių miškų formavimo, didesnio

anglies kaupimo ir miškingumo didinimo, miškų socialinės kultūrinės vertės atskleidimo ir padidino, patrauklių darbo vietų su miškais susijusiuose sektoriuose, darbuotojų socialinių garantijų ir apsaugos. Dėl ypatingai išsiskiriančių ir viena kitai prieštaraujančių atskirų interesų grupių pozicijų, kurias neretai lėmė vertybinių požiūrių skirtumai, iki galo nepavyko sutarti dėl įvairialypių miško naudų suderinamumo ir ilgalaikio balanso, taip pat dėl geresnės biologinės įvairovės apsaugos ir miškų teikiamos ekonominės naudos padidino.

Nors NMS dokumento politinės partijos nėra pasirašiusios, tačiau dėl temų, kuriose pavyko susitarti, galima laikyti, kad visuomenės sutarimas buvo ir šios miškų politikos nuostatos turi būti įgyvendinamos. Dalis sutartų nuostatų įgyvendinamos keičiant Miškų įstatymą, kitų nuostatų įgyvendinamas bus numatytas Aplinkos ministerijos rengiamame ilgalaikiame strateginiame miškų politikos dokumente.

2021 m. liepos mėn. buvo paskelbtas Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Nauja 2030 m. ES miškų strategija“. Strategija yra Žaliojo kurso dalis paremta ES biologinės įvairovės iki 2030 metų nuostatomis bei prisideda prie FIT55 paketo tikslų. Strategijoje išdėstyti konkretūs veiksmai kaip pagerinti ES miškų kiekį ir kokybę ir sustiprinti jų apsaugą, atkūrimą ir atsparumą. Ja siekiama pritaikyti Europos miškus prie naujų sąlygų, ekstremalių orų ir kitų dėl klimato kaitos kylančių iššūkių. Taip pat strategijoje stengiamasi atspindėti ekonomines, socialines ir aplinkosaugines miškų funkcijas, visų pirma pabrėžiant miškų daugiafunkciškumo vaidmenį, miškininkų ir viso miškų sektoriaus indėlį siekiant tvarios ir neutralios klimatui ekonomikos iki 2050 metų, miškų ekosistemų atkūrimo, atsparumo ir adekvačios apsaugos užtikrinimą, adekvatų miškų monitoringą ir strateginį planavimą. Pažymėtina, kad nors ši strategija nėra teisiškai įpareigojanti, nes miškininkystės reguliavimas yra valstybių narių kompetencija, tačiau joje numatytos gairės ir išsikelti bendri ES tikslai miškams yra svarbūs nustatant nacionalinį miškų sektoriaus reguliavimą.

2019 m. rugpjūčio 22 d. Seimas priėmė Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 4 ir 4¹ straipsnių pakeitimo įstatymą Nr. XIII-2418, kuriuo buvo nustatyti ribojimai miškų ūkio paskirties žemės įsigijimui, nustatant kad asmuo ir su juo susiję asmenys gali įsigyti ne daugiau kaip 1500 ha miškų ūkio paskirties žemės. Reaguojant į šį naują ribojimą Europos Komisija 2020 m. rugsėjo 10 d. pateikė Lietuvai paklausimą dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 63 ir 65 straipsnio įgyvendinimo, kuriuo buvo prašoma pagrįsti minėtų ribojimų atitiktį Europos Sąjungos teisei ir proporcingumo principui. Lietuvos institucijų ekspertiniu vertinimu, priimti ribojimai pažeidžia Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 63 straipsnį, kuriuo draudžiami visi kapitalo judėjimo tarp valstybių narių ir tarp valstybių narių bei trečiųjų šalių apribojimai. Priimant minėtus miškų ūkio paskirties žemės įsigijimo ribojimus nebuvo vertinta nei miškų ūkio paskirties žemės įsigijimo teisinio reguliavimo būtinumas, nei pasirinktų priemonių ir 1500 ha ribos proporcingumas, todėl tikėtina, kad dėl šio ribojimo Europos Komisija oficialiai galėtų pradėti pažeidimo procedūrą prieš Lietuvą. Atsižvelgus į tai, Lietuva informavo Europos Komisiją, kad Vyriausybė ketina teikti Seimui siūlymus dėl Miškų įstatymo pakeitimų, atsisakant miškų ūkio paskirties žemės įsigijimo ribojimų.

Parengtų įstatymų pakeitimų projektų tikslai ir uždaviniai:

1) Pertvarkyti miškų grupių sistemą į labiau prisidedančią prie geresnės biologinės įvairovės apsaugos, klimato kaitos iššūkių valdymo ir visuomenės poreikių miškams tenkinimo

Atsižvelgus į tai, kad tam tikro miško priskyrimas konkrečiai miškų grupei iš esmės lemia to miško pagrindinę funkcinę paskirtį, ūkinės veiklos apribojimus ar taikytinas miško atkūrimo, apsaugos, priežiūros ir tvarkymo, gamtos apsaugos ir gamtotvarkos priemonės, o šiandieninė miškų grupių sistema nepakankamai atliepia klimato kaitos ir biologinės įvairovės iššūkius, kintančius visuomenės poreikius miškui, Įstatymo projektu siekiama pertvarkyti miškų grupių sistemą, paliekant esminius principus ir elementus, tačiau aiškiau atskiriant daugiafunkčius miškus (kuriuose tuo pačiu metu tame pačiame plote galima suderinti skirtingas miškų ekosistemų atliekamas funkcijas ir gauti naudą iš jų) nuo miškų, kuriuose dėl jų specifinės paskirties negalima suderinti skirtingų miško funkcijų (pvz., natūraliai raidai paliekamų griežtos apsaugos rezervatinių miškų ir išskirtinai medienos gavybai skirtų plantacinių miškų).

Visi daugiafunkčiai miškai pakankamai gerai absorbuoja anglies dvideginį ir kaupia anglį, atlieka vandens, dirvožemio apsaugos, taršos prevencijos funkcijas, grynina orą, sudaro sąlygas biologinei ir genetinei įvairovei, kartu tiekia medieną, nemedieninius miško išteklius, sudaro sąlygas žmonių poilsiui ir kitai socialinei veiklai miškuose, atlieka kitas miško ekosistemų funkcijas. Suskirstymas į penkias miškų grupes, kurių trys yra konkretaus prioriteto daugiafunkčiai miškai, iš esmės sudarytų prielaidas labiau subalansuotam miškų funkcijų užtikrinimui ir galimybei geriau derinti tarpusavyje ekologines, socialines ir ekonomines reikmes miškui, atliepti klimato kaitos iššūkius ir kintančius visuomenės poreikius. Atskirai skiriami griežtos apsaugos (rezervatiniai) miškai, be kita ko, sudarytų prielaidas įgyvendinti ES lygmens siekį, o kartu ir NMS vieną iš susitarimų, – siekti turėti 10 proc. griežtos apsaugos miškų (šiuo metu rezervatiniai miškai sudaro tik 1,3 proc.), o atskirai įvardinami plantaciniai miškai – užtikrinti papildomą medienos gavybos potencialą, kartu mažinant miškų ūkio veiklos intensyvumą saugomose teritorijose.

2) Aiškiau, greičiau ir paprasčiau planuoti ir vykdyti veiklą miškuose

Šiuo metu nustatyta miškų priskyrimo miškų grupėms tvarka yra nelanksti, sudėtinga, apimanti besidubliuojančius, ilgai trunkančius ir vertės nekuriančius procesus, miškų grupės nustatymas konkrečiam miškui užtrunka itin ilgai, o nustatyta grupė peržiūrima rečiau kaip kas dešimt metų. Siūlomais pakeitimais siekiama pagreitinti ir supaprastinti miškų priskyrimo miškų grupėms procedūras, kai pagal Vyriausybės tvirtinamus normatyvus ir nustatytą tvarką, miškų priskyrimo miškų grupėms planus rengtų ir tvirtintų Valstybinė miškų tarnyba. Miškų grupių nustatymo procedūrai nebūtų taikomi teritorijų planavimo dokumentų rengimo reikalavimai, tačiau į miškų priskyrimo miškų grupėms planų rengimo procesą būtų įtraukiami kitų su miškais susijusių sričių specialistai ir suinteresuota visuomenė.

Siekiant aiškesnio ir paprastesnio miškuose veiklos planavimo, Įstatymo projekte siūloma numatyti konkrečius atvejus, kai miškotvarkos projektų rengimas privalomas, taip pat įtvirtinti miškotvarkos projektų galiojimo trukmę. Siekiant aiškumo, siūloma įstatyme nustatyti Vyriausybės ir aplinkos ministro funkcijas tvirtinant metinę pagrindinių kirtimų normą.

3) Atsisakyti pridėtinės vertės nekuriančio teisinio reguliavimo

Įstatymo projektu siekiama atsisakyti miškų ūkio paskirties žemės įsigijimo sąlygos dėl daugiau nei 1500 ha miškų ūkio paskirties žemės plotų įsigijimo. Ši nuostata ne tik prieštarauja Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 63 straipsnyje numatytam laisvam kapitalo judėjimui, bet ir daro neigiamą poveikį konkurencijos laisvei. Pagal šiuo metu Miškų įstatyme įtvirtintą reguliavimą ilgiau rinkoje veikiantys ūkio subjektai, kurie iki ribojimų įsigaliojimo jau buvo įsigiję daugiau nei 1500 ha miškų

ūkio paskirties žemės plotus šiuo metu yra geresnėje padėtyje, lyginant su kitais ūkio subjektais, kurie galbūt siektų plėsti savo veiklą, tačiau dėl nustatytų ribojimų to daryti nebegali. Minėtu reguliavimu taip pat sukuriamą papildoma administracinė našta asmenims, norintiems įsigyti miškų ūkio paskirties žemės. Asmuo, netgi ir šiuo metu neturintis miškų ūkio paskirties žemės, visais atvejais prieš sudarydamas pirkimo sandorį privalo kreiptis į Nacionalinę žemės tarnybą prie Aplinkos ministerijos ir gauti jos sutikimą, prieš notarui tvirtinant sandorį, turi dar papildomai užpildyti miškų ūkio paskirties žemės sklypo pirkėjo deklaraciją, patvirtinančią, kad sudarius miškų ūkio paskirties žemės sklypo perleidimo sandorį asmens ir su juo susijusių asmenų turimo miško žemės plotas neviršys didžiausio leidžiamo ploto. Per 2022 metus Nacionalinė žemės tarnyba išdavė beveik 11 tūkst. sutikimų.

Šiuo metu Lietuvoje privatūs miškai sudaro apie 40 proc. viso miškų ploto, o juos valdo daugiau nei 255 tūkst. privataus miško savininkų ir vidutiniškai vienas privataus miško savininkas turi apie 3,35 ha miško žemės. Atsižvelgiant į Lietuvos privačių miškų sektoriaus ypatumus, nėra grėsmės, kad galėtų įvykti privačios miškų ūkio paskirties žemės koncentracija. Tokio pobūdžio įsigyjamos miškų ūkio paskirties žemės plotų ribojimai nėra taikomi Europos Sąjungos valstybėse.

Įstatymo projektu siūloma ir toliau taikyti pirmumo teisę įsigyti privačią miškų ūkio paskirties žemę besiribojančių miško valdų savininkams, kaip tai numatoma Civiliniame kodekse. Ši nuostata buvo įtvirtinta 2014 metais, siekiant užtikrinti miško valdų konsolidaciją. Miško valdos vidutiniškai 10-15% atvejų būna parduodamos besiribojančių miško valdų savininkams.

Įstatymo projektu siūloma atsisakyti atskiros privačių miškų tvarkymo ir naudojimo reguliavimo, nes visų nuosavybės formų miškai turėtų būti tvarkomi pagal tuos pačius tvaraus miškų valdymo principus. Šiuo metu galiojantys Vyriausybės tvirtinami Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nuostatai iš esmės tik atkartoja Miškų įstatyme arba aplinkos ministro tvirtinamuose teisės aktuose numatytas nuostatas, todėl tikslinga įstatyme atsisakyti nuorodų į šį teisės aktą, svarbiausias nuostatas perkeltiant į Miškų įstatymą.

Įstatymo projektu numatoma atsisakyti detalaus mažmeninės prekybos mediena reguliavimo, tačiau paliekant reikalavimą, kad miškų urėdija mažmeninėje prekyboje galėtų parduoti iki 7 proc. metinės pagrindinių miško kirtimų normos, prioritetą teikiant malkinės medienos pardavimui gyventojams.

Įstatymų projektu taip pat siekiama leisti miško žemėje įrengti nesudėtingus rekreacinės miško infrastruktūros objektus be miškotvarkos projekto. Siekiant užtikrinti, kad nebūtų piktnaudžiaujama įrengiant šiuos objektus, siūloma įstatyme numatyti baigtinį sąrašą objektų, kuriuos galima įrengti be miškotvarkos projekto, o kitų objektų, kuriuos galima įrengti miško žemėje, įrengimas toliau privalėtų būti planuojamas miškotvarkos projektuose.

4) Tobulinti miško kirtimų reguliavimą ir supaprastinti procedūras, išlaikant dėmesį aplinkosauginiams ir darbų saugos reikalavimams

Siekiant geresnės gamtinių vertybių apsaugos, ypač saugomose teritorijose, tinkamesnio ekologinio ar socialinio prioriteto miškų tvarkymo, Įstatymo projektu siūloma drausti ir riboti miško kirtimus jautriausiuose gamtiniu ir socialiniu požiūriu miškuose: uždrausti pagrindinius miško kirtimus dabartinių IIA ir IIB grupių (ateityje – ekologinio ir socialinio prioriteto daugiavališkuose) miškuose, o kituose saugomų teritorijų miškuose – apriboti plynųjų ar atvejinių pagrindinių miško kirtimų plotą iki 3 ha tais atvejais, kai tokie kirtimai išvis leidžiami.

Mažinant administracinę naštą ir atsisakant pridėtinės vertės nekuriančių procedūrų, siūloma nustatyti, kad pagal leidimą kirsti mišką miško kirtimus galima bus vykdyti 24 mėnesius nuo leidimo kirsti mišką išdavimo dienos, o leidimo kirsti mišką nereikalauti mažo poveikio miško kirtimams, pvz., jaunuolynų ugdymo, sausuolių ir vėjavartų, miško valdos ribinių linijų kirtimui, medžių kirtimui grioviuose, proskynose, pavojų keliančių medžių kirtimui ir pan. Dabartinės III ir IVA grupės (ateityje – ekonominio prioriteto daugiafunkciuose) ne saugomų teritorijų miškuose siūloma nereikalauti leidimo ir kai miškas kertamas privataus miško savininko reikmėms neplysnais miško kirtimais, po kurių liks normalaus tankumo medynas (ne mažesnis nei 0,7 medyno skalsumas). Įstatyme taip pat siūloma įtvirtinti leidimų išdavimo, panaikinimo ir tikslinimo pagrindus, nustatyti, kad miško kirtimai, medynų auginimo priemonės ir kiti miško darbai turi būti vykdomi laikantis aplinkos ministro tvirtinamų miško darbų saugos reikalavimų.

5) Pagerinti naujų savaiminių miškų, genetinių išteklių apsaugą ir atkurtų miškų kokybę

Siekiant ambicingų miškingumo didinimo tikslų, ypač sąsajoje su miškų potencialo absorbuoti anglies dvideginį ir kaupti anglį didinimu, kartu sudarant teisinės prielaidas medžių savaiminukais apaugusių žemės plotų išsaugojimui ir transformavimui į mišką, Įstatymo projektu siūloma sumažinti pačių savaiminukų amžiaus ribą nuo 20 iki 10 metų, kai valstybinėje žemėje išaugę nauji savaiminiai miškai jau būtų privalomai įtraukiami į miškų apskaitą. Tuo tarpu privačioje žemėje tai būtų paties žemės savininko apsisprendimas, kurį priimti padėtų numatomos finansinio skatinimo priemonės, integruojamos į naująją Lietuvos Respublikos nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų planą. Šios teisinės prielaidos, kartu su finansinėmis paskatomis galėtų prisidėti prie apytikriai 18 tūkst. ha naujų savaiminių miškų įtraukimo į apskaitą ir jų geresnės apsaugos.

Siekiant geresnės genetinių miško išteklių apsaugos, pirmąkart įstatymo lygmeniu siūloma įtvirtinti genetiniams miško medžių ištekliams priskirtinų miškų kategoriją ir jų atkūrimo principus, taip pat siūloma įtvirtinti sėklinės miško bazės apimtį. Siūloma nustatyti, kad miško dauginamoji medžiaga miško medžių selekcijai, miškams atkurti ir įveisti turi būti ruošinama tiksliai patvirtintuose sėklinės miško bazės objektuose.

Siekiant gerinti miškų atkūrimo kokybę, miško savininkams ir valdytojams siūloma nustatyti prievolę ne tik atsodinti iškirstą ar žuvusį mišką arba užtikrinti jo atžėlimą tikslinėmis medžių rūšimis, bet ir pasodintus miško želdinius arba atžėlusius miško žėlinius prižiūrėti ir saugoti, kol susiformuos medynas, kad būtų galima laikyti, jog miškas iš tikrųjų atkurtas arba įveistas. Įstatymo lygmeniu taip pat siūloma reglamentuoti miško dauginamosios medžiagos tiekėjų veiklą.

6) Aiškiau reglamentuoti miško žemės pavertimą kitomis naudmenomis

Siekiant užtikrinti geresnę gamtinių ar kultūrinių vertybių apsaugą atviro tipo kraštovaizdyje, kai šių vertybių apsauga nesuderinama su miško auginimu, siūloma numatyti papildomus išimtinis miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis atvejus. Šiuo metu atviro tipo Europos Bendrijos svarbos buveinių (pvz., pievų, smėlynų, pelkių) atkūrimui, eksponuoti ir tvarkyti piliakalnius bei kitus kultūros paveldo objektus medžiais apaugusioje ir miškams priskirtoje žemėje nėra teisinio pagrindo. Siekiant aiškesnio miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis reguliavimo, taip pat siūloma naujai išdėstyti ir kitus išimtinis miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis atvejus, aiškiau ir konkrečiau suformuluoti esminius reikalavimus pavertimo procedūrai.

7) Išplėsti miškų urėdijos valstybines funkcijas ir optimizuoti valstybinių miškų apsaugą

Siekiant miškų urėdijos veiklos įvairinimo ir didesnio valstybės įmonės vaidmens užtikrinant tinkamą visų valstybinių miškų priežiūrą ir apsaugą, įstatymų pakeitimais siūloma apibrėžti naujas miškų urėdijos vykdomas funkcijas.

Įstatymų pakeitimais taip pat siūloma atsisakyti valstybinių miškų apsaugos pareigūnų instituto, kaip nederančio su valstybės įmonės veikla ir funkcijomis. Pažymėtina, kad šiuo metu valstybinių miškų apsaugos pareigūnų statusą turi maždaug 250 VĮ Valstybinių miškų urėdijos darbuotojų, tačiau jų veikla kaip valstybinių miškų apsaugos pareigūnų užima tik nedidelę dalį tarp kitų jų vykdomų funkcijų. 2023 m. valstybinių miškų apsaugos pareigūnai nustatė 109 pažeidimų atvejus valstybiniuose miškuose ir nubaudė 86 asmenis. Be to, valstybinių miškų apsaugos pareigūnų funkcijos iš esmės dubliuojasi su Aplinkos apsaugos departamento pareigūnų vykdomomis miškų kontrolės funkcijomis, todėl neteisėtos veiklos užkardymas valstybiniuose miškuose liktų būtent Aplinkos apsaugos departamento kompetencijoje, o valstybinių miškų apsaugoje ir pažeidimų prevencijoje ir toliau veiktų už konkrečių miško plotų priežiūrą ir apsaugą atsakingi miškų urėdijos darbuotojai neturėdami pareigūno statuso.

8) Patikslinti pagrindines sąvokas ir lankymosi miške tvarką, apibrėžti Miškų konsultacinės tarybos veiklą, įvesti kompensacijas už veiklos apribojimus ne saugomų teritorijų miškuose, papildyti bendrųjų miško reikmių sąrašą

Siekiant užtikrinti teisinį aiškumą ir praktikoje atsirandančias taikymo problemas, siūloma patikslinti pagrindines miškų reguliavimui svarbias sąvokas, kaip miškas, miško žemė, medynas, miško infrastruktūra ir kt., taip pat įvesti naujas sąvokas, kaip gamtiškoji miškininkystė, miško ekosistema, pirmykštis miškas, sengirė ir kt.

Siekiant užtikrinti suinteresuotos visuomenės dalyvavimą svarstant svarbiausius miškų politikos klausimus, svarbu pačiame Miškų įstatyme apibrėžti Miškų konsultacinės tarybos veiklą ir jos formavimo principus. Į tai, kad šiuo metu to nenustato Miškų įstatymas dėmesį atkreipė ir NMS proceso dalyviai ir Specialiųjų tyrimų tarnyba 2023 m. kovo 10 d. antikorupcinio vertinimo išvadoje Nr. 4-01-1995 „Dėl Miškų konsultacinės tarybos darbo reglamento“.

Įstatymo projektu siekiama nustatyti kompensavimo privačių miškų savininkams už nustatytus veiklos apribojimus miškuose, esančiuose ne saugomose teritorijose, tvarką, nes šiuo metu Saugomų teritorijų įstatymas apima tik tuos atvejus, kai ūkinės veiklos apribojimai nustatomi saugomose teritorijose esančioje miško žemėje.

Specialiųjų tyrimų tarnybos 2019 m. spalio 29 d. rašte Nr. 4-01-9169, 2020 m. balandžio 7 d., rašte Nr. 4-01-2659 pateiktos pastabos dėl teisės aktuose nustatytų reikalavimų asmenų lankymuisi miške, kuo vadovaujantis siekiama pagrįstų bei objektyvių sprendimų dėl asmenų lankymosi miškuose apribojimo priėmimo, taip pat įgyvendinant NMS sutartą nuostatą „užtikrinti laisvą lankymąsi visuose miškuose, kartu pripažįstant privačių miškų savininkų teisėtus lūkesčius dėl saugumo ir įgyvendinti nuosavybės teises, kad nebūtų tiesiogiai trikdomas savininko privatumas ar trukdoma įstatymais numatyta veikla“, Įstatymo projektu siūloma nustatyti reikalavimus dėl privačių miškų savininkų nuosavybės teisių įgyvendinimo miško lankytojų atžvilgiu.

Taip pat siūloma tikslinti transporto priemonių (išskaidant reikalavimus motorinėms ir nemotorinėms transporto priemonėms) važinėjimo miškuose reikalavimus, įtvirtinti nuostatą dėl renginių miškuose organizavimo, išplėsti bičių laikymo miškuose, ūkinių gyvūnų ganymo ir kitų nemedieninių miško išteklių naudojimo galimybes, reglamentuoti motorinėms transporto priemonėms skirtų bekelės trasų įrengimo reikalavimus.

Siekiant geriau išsaugoti visuomenei svarbias miško ekosistemų atliekamas funkcijas, sustiprinti miškininko profesijos patrauklumą, siūloma praplėsti bendrųjų miško reikmių sąrašą naujomis miško reikmėmis.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymų projektų iniciatorius – Aplinkos ministerija. Įstatymų projektus parengė Aplinkos ministerijos Miškų politikos grupės (grupės vadovas Aurimas Saladžius, tel. +370 696 59321, el. p. aurimas.saladzius@am.lt) vyresn. patarėjas Donatas Vaikasas, tel. +370 696 49889, el. p. donatas.vaikasas@am.lt, patarėja Zita Bitvinskaitė, tel. +370 646 89813, el. p. zita.bitvinskaite@am.lt, patarėja Ada Teberienė, tel. +370 687 98259, el. p. ada.teberiene@am.lt, vyresn. patarėjas Zbignevas Glazko, tel. +370 696 77066, el. p. zbignevas.glazko@am.lt, vyresn. patarėjas Vytautas Martuzevičius, tel. +370 696 77430, el. p. vytautas.martuzevicius@am.lt, patarėja Vilija Masaitienė, tel. +370 695 74949, el. p. vilija.masaitiene@am.lt, vyr. specialistė Daiva Kazlauskienė, tel. +370 686 07316, el. p. daiva.kazlauskienė@am.lt, patarėja Anžela Valainė, tel. +370 695 15839, el. p. anzela.valaine@am.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai:

Miškų įstatymas

- Šiuo metu gamtotvarkos priemonių miškuose įgyvendinimas neįeina į kompleksinės miškų ūkio veiklos sąvoką.

Įstatyme nėra aiškiai reglamentuotas miško, miško žemės ir medyno sąvokų tarpusavio ryšys.

Miško infrastruktūros sąvoka nėra pakankamai išsami ir aiški. Įstatymai ir kiti teisės aktai detaliau nereglamentuoja kokie inžineriniai statiniai ir įrenginiai gali būti laikomi skirtais rekreacinėms ar aplinkosauginėms funkcijoms įgyvendinti.

Šiuo metu galiojančiuose teisės aktuose nėra apibrėžtos tokios sąvokos, kaip gamtiškoji miškininkystė, miško ekosistema, gamtinės buveinės miškuose, pirmąjį miškas, sengirė, plantaciniai želdiniai.

- Galiojančios miškų grupės ir jose taikomi veiklos apribojimai iš esmės neatitinka šiandienos klimato kaitos ir biologinės įvairovės iššūkių, kintančių visuomenės poreikių miškams, taip pat neužtikrina tinkamo ekologinių, ekonominių ir socialinių miško verčių balanso.

Miškai miškų grupėms priskiriami aplinkos ministro įsakymu pagal Valstybinės miškų tarnybos parengtus miškų priskyrimo miškų grupėms planus, kurie pradedami rengti tik po to, kai miškų tvarkymo schema patvirtinama ir įregistruojama Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų registre. Miškų tvarkymo schemas rengiamos pagal apskritis vidutiniškai kas 10 metų aplinkos ministro įsakymu patvirtintu Miškų tvarkymo schemų grafiku. Visas schemas rengimas dėl sudėtingo proceso trunka iki 30 mėn. Patvirtinta ir įregistruota schema dar neįtvirtina konkrečių miškų priskyrimo miškų grupėms.

- Miškas nuosavybės teise gali priklausyti ir užsienio valstybėse įsteigtoms organizacijoms, neturinčioms juridinio asmens statuso, tačiau turinčioms civilinį teisnumą pagal tų valstybių įstatymus, tačiau negali priklausyti tokioms pat Lietuvoje įsteigtoms organizacijoms.

- Galioja apribojimas, kad asmuo ar susiję asmenys gali įsigyti tik tiek miškų ūkio paskirties žemės, kad bendras jiems priklausantis miškų ūkio paskirties žemės sklypų plotas nebūtų didesnis

kaip 1 500 ha. Atitinkamai įstatyme numatytos šio ribojimo užtikrinimo procedūros, įskaitant privalomą kreipimąsi į Nacionalinę žemės tarnybą dėl sutikimo išdavimo.

- Tarp galiojančių atvejų, kai privačią miško valdą galima skaidyti į dalis, nenumatyti atvejai, kai žemės sklypą į dalis skiria valstybinės ar vietinės reikšmės (viešieji) keliai, geležinkeliai ir neprivatizuojami vandens telkiniai.

- Teisės aktai parduoti miškų paskirties žemės saugomose teritorijose galimybės nenumato, todėl nesprendžiamas laisvos valstybinės žemės fonde esančių ir nepanaudotų nuosavybės teisėms atkurti valstybinių miškų klausimas. Nuosavybės teisių atkūrimo procesas vyksta jau 30 metų, o laisvos valstybinės žemės fonde vis dar esantys nemaži miškų plotai (apie 50 tūkst. hektarų) iš esmės netvarkomi, miškininkystės veikla nevykdoma, o dėl to jie degraduoja, mažėja jų socialinė ir ekonominė vertė, kartu neužtikrinama ir gamtinių vertybių tuose miškuose apsauga, kai tam reikalingas gamtotvarkos priemonių taikymas.

- Pagal galiojančią reguliavimą pirmumo teisę įsigyti privačią miškų ūkio paskirties žemę saugomose teritorijose arba besiribojančią su valstybinės reikšmės mišku už tokią pat kainą ir kitomis tokiomis pat sąlygomis turi valstybė, taip pat besiribojančių miško valdų savininkai.

- Įstatyme nėra apibrėžta Miškų konsultacinės tarybos veikla, formavimo principai. Šiuo metu aplinkos ministro įsakymu yra tvirtinama Miškų konsultacinės tarybos, skirtos pasiūlymams aplinkos ministrui miškų politikos ir strategijos formavimo ir kitais svarbiausiais miškų klausimais teikti, sudėtis, darbo reglamentas.

- Vadovaujantis ES Tarybos 1999 m. gruodžio 22 d. direktyvos [1999/105/EB](#) dėl prekybos miško dauginamąja medžiaga (toliau – Direktyva) 2 straipsnio k) punkto i) papunkčiu, valstybė narė turi paskirti oficialią įstaigą, „atsakingą už prekybos miško dauginamąja medžiaga kontrolę ir (arba) šios medžiagos kokybę bei kitus su tuo susijusius dalykus“. Laikantis šių reikalavimų, oficialia įstaiga Lietuvoje nuo 2003 m. paskirta Valstybinė miškų tarnyba. Tačiau nuo 2021 m. miško dauginamosios medžiagos kilmės ir kokybės kontrolę atlieka 2 įstaigos – Valstybinė miškų tarnyba, kuri atlieka miško dauginamosios medžiagos kilmės kontrolę (prižiūrą) nuo pat medžių žydėjimo, derėjimo, sėklų ruošos iki siuntų formavimo ir šių procesų kontrolės pagrindu išduoda miško dauginamosios medžiagos kilmės sertifikatus, kontroliuoja sėklų kokybę, registruoja miško dauginamosios medžiagos tiekėjus, tvarko Genetinių miško medžių išteklių informacinę sistemą, atlieka sėklinės miško bazės objektų vertinimą, atstovauja Lietuvai, sprendžiant šios srities klausimus EK darbo grupėse, ir Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos, kuris nepavaldus Valstybinei miškų tarnybai ir todėl neatitinka Direktyvos 2 straipsnio k) punkto i) papunkčio nuostatų „oficialios įstaigos gali pavesti šioje direktyvoje numatytus uždavinius atlikti jų vadovaujamam ir prižiūrimam bet kokiam juridiniam asmeniui (...)“. Todėl nuo 2021 m. miško dauginamosios medžiagos (sodmenų) kokybė, prekybos ja, miško dauginamosios medžiagos tiekėjų ir sėklinės miško bazės kontrolė nepakankama.

- Įstatyme įtvirtintas valstybinių miškų apsaugos pareigūnų institutas ir kad jais laikomi miškų urėdijos darbuotojai, nors tai iš esmės nedera su miškų urėdijos statusu ir dubliuojasi su Aplinkos apsaugos departamento vykdomomis miškų kontrolės funkcijomis.

- Įstatyme nustatyta (Miškų įstatymo nuostatos įsigaliosiančios nuo 2024-07-01), kad privalomieji atskaitymai nuo pajamų už parduotą žaliavinę medieną ir nenukirstą mišką nustatyti bendrosioms miško reikmėms ir kitoms valstybės biudžeto ar savivaldybių biudžetų reikmėms tenkinti ir nustatytas baigtinis sąrašas bendrųjų miško reikmių, kurioms finansuoti naudojamos iš privalomųjų atskaitymų gautos ir bendrosioms miško reikmėms finansuoti skirtos lėšos Tarp

finansuotinių bendrųjų miško reikmių nenumatytos reikmės, susijusios su miškų sektoriaus darbuotojų neformaliuoju švietimu ir mokymu, neformaliojo vaikų švietimo iniciatyvų, susijusių su miško pažinimu, skatinimu, parama miškininkystės studentams ir kt.

- Pagal galiojantį reguliavimą miškų urėdija Vyriausybės nustatyta tvarka didmeninėje ir mažmeninėje prekyboje parduoda žaliavinę medieną, miško kirtimo liekanas ir nenukirstą mišką. Įstatymas nereglamentuoja kokiu būdu miškų urėdija vykdo prekybą biokuru.

- Įstatyme nenustatytas baigtinis sąrašas atvejų, kai asmenų lankymasis miškuose gali būti uždraustas ar apribotas. Įstatyme nėra akcentuotas privačių miškų savininkų saugumo ir nuosavybės teisių įgyvendinimo miško lankytojų atžvilgiu klausimas, taip pat nenustatyti reikalavimai dėl transporto priemonių važinėjimo miškuose, renginių miškuose organizavimo, specialiųjų motorinėms transporto priemonėms skirtų bekelės trasų įrengimo.

- Pagal galiojantį reguliavimą privačių miškų savininkų veiklą miškuose papildomai reglamentuoja Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nuostatai, kuriuos tvirtina Vyriausybė, atsižvelgdama į privačių miškų savininkų organizacijų siūlymus.

- Šiuo metu galiojančiuose įstatymuose nėra nustatyta kompensavimo privačių miškų savininkams už nustatytus miškų ūkio veiklos apribojimus tais atvejais, kai veiklos apribojimai nustatomi ne saugomoje teritorijoje esančioje miško žemėje. Kai nauji veiklos apribojimai nustatomi saugomose teritorijose esančiuose miškuose, kompensacijos apskaičiuojamos ir išmokamos Saugomų teritorijų įstatymo nustatyta tvarka. Už saugomose teritorijose nustatytus veiklos apribojimus išmokamos vienkartinės arba kasmetinės kompensacijos. Kompensuojant už apribojimus saugomose teritorijose, su savininku ar valdytoju sudaromos apsaugos sutartys dėl veiklos apribojimų, konkrečių žemės, miško ir vandens telkinio naudojimo sąlygų.

- Šiuo metu pagal galiojantį reguliavimą vykdomos dvi miškų inventorizacijos – valstybinė miškų inventorizacija (nacionalinė miškų inventorizacija atrankiniais metodais) ir miškų sklypų inventorizacija. Remiantis valstybinės miškų inventorizacijos duomenimis, tvarkoma miškų apskaita ir sudaromas Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastras. Šis reglamentavimas iš esmės neveikia, kadangi Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastras sudaromas miškų sklypų inventorizacijos duomenų pagrindu. Įstatymas taip pat įtvirtina, kad Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastre registruoti duomenys apie miškus ir miško žemę šio kadastro tvarkytojo teikimu įrašomi į Nekilnojamojo turto registrą Nekilnojamojo turto registro įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka, bet šis reglamentavimas praktiškai neveikia.

- Pagal galiojantį reguliavimą medžių savaiminukais, kurių vidutinis amžius ne mažesnis kaip 20 metų, apaugusi ne miško žemė inventorizuojama ir įtraukiama į apskaitą aplinkos ministro nustatyta tvarka, nors medynas susiformuoja maždaug 7-ais medžių augimo metais. Pagal galiojantį reguliavimą nėra atsižvelgiama į privataus asmens interesus, todėl pasitaiko atvejų kai privačios žemės savininkai nesutinka su savaiminukais apaugusio žemės įrašymu į Miškų valstybės kadastrą.

- Šiuo metu vidinės miškotvarkos projektai – miškų ūkio veiklos planai, rengiami visoms valstybinių miškų valdytojų ir privačioms miškų valdoms arba ne miškų ūkio paskirties žemės sklype esančiai miško žemei ir skiriami konkrečių tvarkymo priemonių sistemai jose nustatyti. Galiojančiame įstatyme nenustatyta vidinės miškotvarkos projektų galiojimo trukmė, jų viešinimas ir panaikinimo pagrindai. Vidinės miškotvarkos projekto rengėjų kvalifikaciniai reikalavimai šiuo metu nustatyti aplinkos ministro tvirtinamose Vidinės miškotvarkos projektų rengimo taisyklėse.

- Šiuo metu metinę pagrindinių miško kirtimų normą valstybiniuose miškuose tvirtina Vyriausybė, tačiau įstatyme neįtvirtinta, kokiam laikotarpiui ši norma patvirtinama.

- Nors šalies genetiniai miško medžių ištekliai priskirti Europos miško medžių genetiniams ištekliams, tačiau iki šiol Miškų įstatyme neregamentuoti. Sėklinės miško bazės, miško dauginamosios medžiagos kilmės ir kokybės, jos tiekėjų veiklos reikalavimai taip pat neregamentuoti įstatymo lygmeniu.

- Šiuo metu miškas laikomas atkurtu, kai praėjus 2-3 metams po miško iškirtimo arba miško žuvimo fakto nustatymo miško atžėlimo procesas dar tik prasidėjęs arba miškas ką tik pasodintas. Tai nesuderinta su nuostatomis, kad miško atkūrimo procesas apima ne tik jo atžėlimą arba pasodinimą, bet ir miško želdinių ir žėlinių priežiūrą ir apsaugą, kol susiformuoja medynas.

- Įstatyme įtvirtinta, kad draudžiama atlikti miško kirtimus ir naudoti kitus miško išteklius negavus nustatyta tvarka išduoto leidimo, kai pagal galiojančius teisės aktus toks leidimas reikalingas, tačiau neapibrėžti esminiai leidimų kirsti mišką išdavimo reikalavimai, nenustatytas leidimo kirsti mišką galiojimo laikas, leidimų išdavimo, panaikinimo ir tikslinimo pagrindai. Visa tai šiuo metu reglamentuoja Vyriausybės tvirtinami Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nuostatai ir aplinkos ministro tvirtinamas Leidimų kirsti mišką išdavimo tvarkos aprašas.

- Šiuo metu įstatyme įtvirtinta, kad plynieji pagrindiniai miško kirtimai nacionaliniuose parkuose draudžiami, tačiau išimtis taikoma pelkinių ir užmirkusių augaviečių medynams, nors tai ir nederu su bendra gamtosaugos ir artimos gamtai miškininkystės kryptimi mažinti plynųjų miško kirtimų apimtį saugomose teritorijose.

Įstatyme taip pat nustatyta, kad II miškų grupės miškuose draudžiami plynieji pagrindiniai miško kirtimai, o gamtinės brandos nepasiekusiuose medynuose draudžiami atvejiniai pagrindiniai miško kirtimai. Tai sudaro sąlygas plačiai taikyti supaprastintus atvejinius miško kirtimus, kurie savo esme yra artimi plyniesiems ir dažnai neužtikrina tinkamos gamtinių vertybių apsaugos.

III miškų grupės miškuose plynųjų pagrindinių miško kirtimų biržės plotas negali būti didesnis kaip 5 hektarai. Atvejinių pagrindinių miško kirtimų biržių maksimalus plotas neribojamas, kas sudaro prielaidas koncentruotai kirsti didelio ploto biržes, kurios, ypač supaprastintųjų atvejinių miško kirtimų atveju ir saugomose teritorijose, nederu su gamtinių, socialinių ar kultūrinių vertybių apsaugos reikalavimais.

Įstatyme nedetalizuota miško kirtimų sistema, kurios tam tikra dalis yra Vyriausybės tvirtinamuose Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nuostatuose.

Nesudarytos įstatyminės prielaidos reglamentuoti miško darbų saugos reikalavimų.

- Šiuo metu teisės aktuose nėra reglamentuoti artimos gamtai miškininkystės principai.

- Sanitariniais miško kirtimais gali būti iškertami ne tik medžių ligų ar miško kenkėjų plitimo pavojų keliantys medžiai, bet ir sausuoliai, nors tai nepagerina sanitarinės miško būklės.

- Pagal galiojančią reguliavimą ūkinių gyvūnų ganymas valstybinėje miško žemėje draudžiamas, išskyrus Aplinkos ministerijos numatytus atvejus. Privačiuose miškuose ganiava draudžiama kirtavietėse ir 20 metų neturinčiuose jaunuolynuose. Toks reglamentavimas ne tik nepagrįstai skiria valstybinius ir privačius miškus, bet ir riboja galimybes ūkinių gyvūnų ganymu palaikyti tam tikrų gamtinių buveinių tinkamą būklę tais atvejais, kai tai netrukdo miško atkūrimui.

- Įstatyme įtvirtinti devyni išimtiniai miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis atvejais, numatytas atskiras miško žemės pavertimas kitomis naudmenomis teisinis reguliavimas saugomose teritorijose, kuris iš dalies prieštarauja bendriesiems išimtiniais atvejais. Šiuo metu nenumatytas miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis atvejis atviro tipo gamtinių buveinių atkūrimui, kai tokių buveinių egzistavimas nesuderinamas su miško auginimu, kultūros paveldo objektų teritorijų sklypams formuoti ir naudoti, kultūros paveldo objektų teritorijų sklypams formuoti ir naudoti, taip

pat negalimas ir miško žemės pavertimas kitomis naudmenomis žemės savininko pageidavimu plantaciniuose miškuose.

Šiuo metu galiojančiame įstatyme numatytos plačios galimybės didelės ekologinės ir socialinės vertės miškuose paversti miško žemę kitomis naudmenomis naudingųjų iškasenų eksploatavimui, dėl ko sulaukiama didelio visuomenės nepasitenkinimo, nes tokiu būdu sunaikinami socialiniu požiūriu svarbūs rekreaciniai miškai, ekologiniu požiūriu svarbūs apsauginiai miškai.

Administracinių nusižengimų kodeksas

276 straipsnyje nustatytos baudos už miško įveisimo ir atkūrimo reikalavimų nesilaikymą, miško neatkūrimą per Miškų įstatyme nustatytus terminus ir už miško dauginamosios medžiagos nuostatų pažeidimą per mažos – kelis kartus mažesnės už patiriamas išlaidas atkuriant mišką, atliekant jo priežiūrą ir apsaugą. Jos ne tik neatgraso nuo pažeidimų, bet ir sukuria situaciją, kai finansiškai palankiau du kartus sumokėti baudą nei atkurti mišką. Dabar galiojančiame 276 straipsnyje numatyta atsakomybė tik už per Miškų įstatyme nustatytą terminą neapželdintas arba neatžėlusias kirtavietes, žuvusius medynus, želdinius ir žėlinius, tačiau nenumatyta atsakomybė už želdinių ir žėlinių priežiūros ir apsaugos darbų neatlikimą, kad susiformuotų medynas ir miškas būtų laikomas atkurtu.

426 straipsnyje minimi valstybinių miškų apsaugos pareigūnai, kurių atsisakoma, o 589 straipsnyje numatyta jų kompetencija.

Aplinkos apsaugos įstatymas

37 straipsnyje įtvirtinta, kad juridinių asmenų padarytus Miško dauginamosios medžiagos nuostatų reikalavimų pažeidimus tiria, juridinių asmenų padarytų pažeidimų protokolus surašo ir bylas dėl ekonominių sankcijų skyrimo nagrinėja valstybiniai aplinkos apsaugos inspektoriai.

119 straipsnyje numatyta atsakomybė už per nustatytus terminus neatkurtą (neatžėlusį arba neapželdintą) mišką, tačiau nenumatyta atsakomybė už želdinių ir žėlinių priežiūros ir apsaugos neatlikimą, kad susiformuotų medynas ir miškas būtų laikomas atkurtu.

Saugomų teritorijų įstatymas

Miško žemę paversti kitomis naudmenomis draustiniuose, valstybiniuose parkuose, biosferos rezervatuose ir biosferos poligonuose galima reikmėms, susijusioms su šių saugomų teritorijų apsauga, tvarkymu, pritaikymu visuomenės poreikiams ir naudojimu rekreacijai, jeigu tai numatyta šių saugomų teritorijų planavimo dokumentuose ir neprieštaruja šių saugomų teritorijų nuostatomis. Įstatyme šiuo metu nenumatyta, kad miško žemę paversti kitomis naudmenomis būtų galima gamtinių buveinių miškuose atkūrimui.

Kai nauji veiklos apribojimai nustatomi saugomose teritorijose esančiuose miškuose, kompensacijos apskaičiuojamos ir išmokamos Saugomų teritorijų įstatymo nustatyta tvarka. Už saugomose teritorijose nustatytus veiklos apribojimus išmokamos vienkartinės arba kasmetinės kompensacijos. Vienkartinės kompensacijos išmokamos privataus miško savininkams, kurių miško valdose draudžiama kirsti brandžius medynus arba reikalaujama dalį kirstinų medžių palikti ar atsiranda kitų ūkinės veiklos apribojimų. Kasmetinės kompensacijos mokamos privataus miško savininkams, kurių miško valdose vėlesniam laikui atidedamas brandžių medynų kirtimas arba reikalaujama dalį kirstinų medžių laikinai palikti neiškirstų steigiant naują saugomą teritoriją, pakeičiant esamų saugomų teritorijų ribas arba nustatant naujus veiklos apribojimus; kompensuojami

pajamų netekimo nuostoliai kirtimų atidėjimo laikotarpiu. Kompensuojant už apribojimus saugomose teritorijose, su savininku ar valdytoju sudaromos apsaugos sutartys dėl veiklos apribojimų, konkrečių žemės, miško ir vandens telkinio naudojimo sąlygų.

Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas

95 straipsnyje nenumatyta, kad miško žemėje galima įrengti laikinuosius privažiavimo kelius į statybvietai įgyvendinant valstybei svarbius projektus.

Teritorijų planavimo įstatymas

Įstatyme nustatyta, kad miškų tvarkymo schema yra vienas iš specialiojo teritorijų planavimo dokumentų.

Žemės įstatymas

9 straipsnyje nustatyta, kad valstybinė miško žemė gali būti išnuomojama tik Miškų įstatyme nustatytai veiklai vykdyti. Miškų įstatyme nustatyta, kad valstybinė miško žemė Vyriausybės nustatyta tvarka gali būti nuomojama poilsiui ar kitiems tikslams, išskyrus miškų ūkio veiklai organizuoti.

25 straipsnyje nenumatyta, kad miškų ūkio paskirties žemei gali būti priskiriama privati žemė, kurioje numatoma įveisti mišką, taip pat įtvirtinta, kad miškų ūkio paskirties žemės sklypai skirstomi į ekosistemų apsaugos miškų sklypus, rekreacinių miškų sklypus, apsauginių miškų sklypus, ūkinių miškų sklypus.

45 straipsnio 1 dalis reglamentuoja žemės ir joje esančio kito privataus nekilnojamojo turto visuomenės poreikiams iš privačios žemės savininkų paėmimą, daiktinės teisės į žemę ir joje esantį kitą nekilnojamąjį turtą panaikinimą.

46 straipsnio 3 dalis nustato sprendimo pradėti žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūrą.

Pajūrio juostos įstatymas

10 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad žemės naudojimo ir šio įstatymo nustatytų veiklos apribojimų valstybinę kontrolę pagal kompetenciją atlieka ir valstybinių miškų apsaugos pareigūnai.

Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas

13 straipsnyje numatyta, kad miškus valstybinės reikšmės miškams, miestų miškams, valstybiniams miško medelynams ir valstybiniams miško daigynams, miškų mokslinio tyrimo ir mokymo bei selekcinės sėklininkystės objektams, miestų sanitarinės apsaugos pirmosios zonos miškams, miško parkams priskiria Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Tačiau per pastarąjį dešimtmetį, pasikeitus teisės aktams, dalis objektų priskirtini kitiems objektams, pvz., valstybiniai miško daigynai priskirti valstybiniams miško medelynams, selekcinės sėklininkystės objektai - sėklinės miško bazės objektams, sėklinės miško plantacijos yra vienas iš sėklinės miško bazės objektų.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Miškų įstatymas

Išstatymo pakeitimo projekte numatyti šie pagrindiniai pakeitimai:

- Siekiant aiškiau apibrėžti gamtotvarkos priemonių miškuose tikslus ir numatyti platesnį sąrašą dokumentų, kuriuose jos gali būti suplanuojamos, numatoma, kad gamtotvarkos priemonės gali būti suplanuojamos ne tik miškotvarkos projektuose, bet ir saugomų teritorijų planavimo dokumentuose, invazinių rūšių populiacijų gausos reguliavimo veiksmų planuose, saugomų rūšių apsaugos ir veiksmų planuose. Toks pakeitimas sudarys prielaidas plačiau taikyti gamtinių vertybių apsaugai ir jų būklės gerinimui skirtas gamtotvarkos priemones miškuose.

Išplečiama kompleksinės miškų ūkio veiklos sąvoka, numatant, kad ja papildomai laikoma ir veikla, apimanti prekybą biokuru, gamtos apsaugos, gamtotvarkos priemonių miškuose įgyvendinimą, rekreacinės miško infrastruktūros įrengimą ir priežiūrą. Tokie pakeitimai sudaro prielaidas įvairinti veiklą miškuose, daugiau dėmesio skirti kitoms nei vien su medienos gavyba susijusioms miškų ūkio veikloms. Tuo būdu atliepiamos ir NMS proceso metu pasiektų sutarimų nuostatos.

Patikslinamos medyno, miško ir miško žemės sąvokos, aiškiau atskleidžiamas jų turinys ir tarpusavio ryšys. Plačiausia sąvoka būtų miško žemė, kurią sudarytų mišku apaugusi žemė ir kita su mišku neatsiejamai susijusi ar miškui funkcionuoti reikalinga žemė. Mišku būtų laikomas ne mažesnis kaip 0,1 hektaro žemės plotas, kuriame yra pagrindinis miško ekosistemos elementas – medynas arba jame laikinai medyno nėra. Medynas būtų suprantamas kaip pagrindinis miško ekosistemos elementas ir miško dalis, apaugusi nustatytų parametru medžiais ir kita miško augalija. Tokie pakeitimai geriau suderina tarpusavyje miško, miško žemės ir medyno sąvokas. Siekiant užtikrinti miško sąvokos aiškumą ir nustatyti kas nelaikoma mišku, įstatyme taip pat apibrėžiama plantacinių želdinių sąvoka.

Išplečiama miško infrastruktūros sąvoka, kad į ją patektų kiti inžineriniai statiniai ir įrenginiai, skirti miško aplinkosauginėms, rekreacinėms, mokslinių tyrimų, kitoms socialinėms, kultūrinėms ir dvasinėms funkcijoms įgyvendinti ir laukiniams gyvūnams nelaisvėje laikyti. Tokių inžinerinių statinių ir įrenginių įrengimui miško žemėje (išskyrus nesudėtingus rekreacinės miško infrastruktūros objektus) būtų privalomas miškotvarkos projektas. Siekiant išvengti galimo piktnaudžiavimo, siūlomu reguliavimu būtų suteikiami įgaliojimai aplinkos ministrui nustatyti konkrečius miškotvarkos projekte projektuojamų miško infrastruktūrai priskirtinų inžinerinių statinių ir įrenginių požymius ir jų sąrašą.

Įtvirtinamos aiškos miško savininko ir valstybinio miško valdytojo sąvokos, atsisakant miško naudotojo sąvokos, nes įstatyme nenustatoma specialaus reguliavimo šiems asmenims. Taip pat patikslinus kas gali būti miško savininku, nacionaliniai subjektai nebebūtų diskriminuojami užsienio subjektų, atitinkančių europinės ir transatlantinės integracijos kriterijus, atžvilgiu ir turėtų tokias pačias sąlygas nuosavybės teisės į miškus įsigijimui.

Įtvirtinamos naujos, kituose teisės aktuose nereglamentuotos, bet įstatymo pakeitimo projekte naudojamos sąvokos: gamtiškoji miškininkystė, miško ekosistema, pirmykštis miškas, sengirė, plantaciniai želdiniai.

- Įtvirtinami Miškų konsultacinės tarybos formavimo principai ir veikla, nustatant, jog Miškų konsultacinė taryba steigiamą pasiūlymams aplinkos ministrui miškų politikos formavimo ir kitais strateginiais miškų valdymo klausimais teikti. Ji būtų sudaroma iš kompetentingų miškų valdymo klausimais valstybės, mokslo ir studijų institucijų, asociacijų, nevyriausybiinių organizacijų, verslo atstovų, išlaikant atstovavimo balansą miškų socialinėms, ekonominėms ir ekologinėms sritims. Miškų konsultacinės tarybos sudėtį ir darbo reglamentą tvirtintų aplinkos ministras. Šiuo pakeitimu

būtų didinamas visuomenės dalyvavimas svarbiausių nacionalinio lygmens miškų politikos sprendimų priėmime.

Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 22 straipsnio 8 punktą, kuriame nustatyta, kad Vyriausybė steigia, reorganizuoja ir likviduoja Vyriausybės įstaigas, steigia įstaigas prie ministerijų ir paveda ministerijoms įgyvendinti įstaigų prie ministerijų savininko teises ir pareigas (išskyrus sutikimų dėl tokių įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo priėmimą), steigia, reorganizuoja ir likviduoja kitas biudžetines įstaigas, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Vyriausybė ar Vyriausybės įgaliota valstybės institucija ar įstaiga, ir siekiant užtikrinti (neapriboti) Vyriausybei suteiktų įgaliojimų įgyvendinimą, Įstatyme atsisakoma konkrečių Aplinkos ministerijai pavaldžių institucijų pavadinimų nurodymo ir vietoje jų nurodoma, kad tam tikrą funkciją vykdo Vyriausybės įgaliota institucija. Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą pažymėjo, kad vienas esminių konstitucinio teisinės valstybės principo elementų – teisinis tikrumas ir aiškumas, kuris suponuoja tam tikrus privalomus reikalavimus teisiniam reguliavimui: jis privalo būti aiškus ir darnus (inter alia 2014 m. liepos 11 d., 2017 m. vasario 24 d., 2018 m. kovo 8 d. nutarimai). Pažymėtina, kad pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą Nacionalinė žemės tarnyba atlieka valstybinę priežiūrą žemės valdos projektų rengimo srityje, o Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija atlieka valstybinę priežiūrą specialiojo teritorijų planavimo žemėtvarkos dokumentų rengimo srityje. Atsižvelgiant į tai, siekiant aiškumo, šiuo atveju siūloma įvardinti konkrečią valstybės instituciją – Nacionalinę žemės tarnybą prie Aplinkos ministerijos, kaip valstybinę miško žemę patikėjimo teise valdančią ir perduodančią valstybinėms funkcijoms įgyvendinti Žemės įstatyme nustatyta tvarka, vietoj „Vyriausybės įgaliota institucija“.

Planuojama, kad Valstybinė miškų tarnyba vykdys šias funkcijas: atlieka nacionalinę miškų inventorizaciją ir miškų apskaitą, rengia ir skelbia oficialiąją miškų statistiką; rengia miškų priskyrimo miškų grupėms planus; tvirtina miškotvarkos projektus; išduoda leidimus kirsti mišką; išduoda nepriklausomo medienos matuotojo kvalifikacijos atestatus; paskirsto metinę pagrindinių miško kirtimų normą valstybinio miško valdytojams; koordinuoja genetinių miško medžių išteklių išsaugojimą ir selekciją; vykdo sėklinės miško bazės, miško dauginamosios medžiagos kilmės, kokybės ir prekybos ją priežiūrą, išduoda miško dauginamosios medžiagos kilmę ir kokybę patvirtinančius dokumentus, registruoja miško dauginamosios medžiagos tiekėjus; vykdo miškų būklės stebėseną, seka, prognozuoja medžių ligų ir miško kenkėjų pažeidimus, koordinuoja miško sanitarinės apsaugos priemonių taikymą; konsultuoja asmenis miško naudojimo, atkūrimo, įveisimo, priežiūros ir apsaugos klausimais; atlieka Miškų registro duomenų patikrinimą natūroje (vietoje); priima sprendimus patvirtinti miškų sklypų inventorizacijos arba jos patikslinimo metu nustatytus duomenis; skelbia miškų stichines nelaimes; vykdo šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitą miškininkystės sektoriuje; vykdo nepriklausomų medienos matuotojų veiklos priežiūrą; organizuoja židinių naikinimą visų nuosavybės formų miškuose medžių spyglius ir lapus graužiančių miško kenkėjų masinio išplitimo vietose naudojant aviaciją, kai nėra kitų veiksmingų priemonių likviduoti židinį. Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos vykdys šias funkcijas: atlieka valstybinę visų nuosavybės formų šalies miškų būklės, naudojimo, atkūrimo, įveisimo, priežiūros ir apsaugos priežiūrą; kai įtariama, kad pažeistas viešasis interesas miškų būklės, naudojimo, atkūrimo, įveisimo, priežiūros ir apsaugos, valstybinės reikšmės miškų perleidimo privačion nuosavybės srityse, kreipiasi į teismą dėl viešojo intereso gynimo, išskyrus atvejus, kai viešasis interesas pažeistas dėl Vyriausybės įgaliosios institucijos veiksmų ar neveikimo. Kai viešasis interesas pažeistas dėl Vyriausybės įgaliosios institucijos veiksmų ar neveikimo, Vyriausybės įgaliota institucija dėl viešojo

intereso gynimo kreipiasi į prokuratūrą; konsultuoja ūkio subjektus miško naudojimo, atkūrimo, įveisimo ir aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės klausimais; vykdo 2010 m. spalio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 995/2010, kuriuo nustatomos veiklos vykdytojų, pateikiančių rinkai medieną ir medienos produktus, pareigos, su visais pakeitimais, įgyvendinimo priežiūrą; vykdo žaliavinę medieną naudojančių ūkio subjektų žaliavinės medienos apskaitos ir sanitarinės apsaugos reikalavimų laikymosi priežiūrą. Nacionalinė žemės tarnyba prie Aplinkos ministerijos vykdydys šią funkciją: išduoda pažymas dėl pirmumo teisės pirkti privačią miškų ūkio paskirties žemę.

Siekiant užtikrinti Direktyvos 1999/105/EB dėl prekybos miško dauginamąja medžiaga (toliau – Direktyva) reikalavimų laikymosi kontrolę ir įgyvendinti Direktyvos 2 straipsnio k) punkto i) papunkčio nuostatas dėl įstaigos, atsakingos už prekybos miško dauginamąja medžiaga kontrolę ir (arba) šios medžiagos kokybę bei kitus su tuo susijusius dalykus, numatyta, kad šias funkcijas atliks Valstybinė miškų tarnyba, kuri nuo 2003 m. paskirta oficialia įstaiga nuo Lietuvos Europos Komisijoje ir bendradarbiauja kontrolės klausimais su kitomis ES šalių atsakingomis kontrolės institucijomis. Valstybinė miškų tarnyba, išduodama miško dauginamosios medžiagos kilmės sertifikatus, atlieka ilgalaikę ir pastovią visų miško dauginamosios medžiagos gavybos procesų (medžių žydėjimo, derėjimo, sėklų ruošos ir siuntų formavimo) kontrolę, kas 10 metų atlieka sėklinės miško bazės objektų vertinimą. Valstybinė miškų tarnyba ne tik kaupia informaciją apie prekybą miško dauginamąja medžiaga, jos tiekėjus, miško dauginamosios medžiagos kilmę ir kokybę, sėklinę miško bazę ir jos būklę, genetinius miško medžių išteklius (tvarko Genetinių miško medžių išteklių informacinę sistemą), kurių pagrindu kuriama sėklinė miško bazė, bet ir atlieka miško sėklų kokybės kontrolę. Laboratorija, kurioje kontroliuojama ir tikrinama miško sėklų kokybė, atitinka visus ES reikalavimus, keliamus šioms tyrimų laboratorijoms, tyrimai atliekami vadovaujantis ISTA taisyklėmis, nuo 2003 m. dalyvauja tarptautiniuose laboratoriniuose palyginamuosiuose tyrimuose. Valstybinėje miškų tarnyboje dirba didžiausią kompetenciją turintys šios specifinės srities specialistai, atstovaujantys Lietuvą Europos Komisijos darbo grupėse. Bus atsisakyta Leidimų įvežti ir naudoti miško dauginamąją medžiagą, kuriuos dabar išduoda Valstybinė miškų tarnyba: mokslinių tyrimų pagrindu bus nustatyti geografiniai-ekologiniai regionai, iš kurių gautą miško dauginamąją medžiagą bus galima naudoti Lietuvoje. Prieš 3 metus perdavus Direktyvos reikalavimų kontrolę dviem viena kitai nepavaldžioms institucijoms, iškilo Direktyvos reikalavimų įgyvendinimo sunkumai organizuojant darbus, stingant kompetencijų abejose institucijose, todėl paskiriant vieną instituciją miško dauginamosios medžiagos (sodmenų) kokybės, prekybos ir miško dauginamosios medžiagos tiekėjų veiklos kontrolė būtų vykdoma efektyviau. Atkreiptinas dėmesys, kad kitose ES šalyse, išskyrus Slovėniją, už Direktyvos reikalavimų kontrolę atsakinga tik viena institucija.

Įstatymu taip pat įtvirtinama, kad Vyriausybės įgaliota institucija (Valstybinė miškų tarnyba) turėtų organizuoti židinių naikinimą visų nuosavybės formų miškuose medžių spyglius ir lapus graužiančių miško kenkėjų masinio išplitimo vietose aviacijos pagalba, kai nėra kitų veiksmingų priemonių likviduoti židinį. Ši funkcija prisidėtų prie geresnės visų nuosavybės formų miškų sanitarinės būklės.

Nustatomos naujos funkcijos miškų urėdijai, kad ji vykdo sanitarinius miško kirtimus ir pavojingų medžių kirtimą Nacionalinės žemės tarnybos patikėjimo teise valdomuose valstybiniuose miškuose. Šiuo metu miškų urėdija faktiškai šią funkciją vykdo su Nacionaline žemės tarnybos išduodamais sutikimais. Taip pat papildomai nustatoma, kad miškų urėdija vykdydys miško atkūrimą ir įgyvens profilaktines priešgaisrinės saugos priemones Nacionalinės žemės tarnybos valdomuose

miškuose. Konkrečios valstybinės funkcijos nustatymas užtikrins paprastesnę ir geresnę tokių miškų apsaugą ir tvarkymą, leis geriau panaudoti miškų urėdijos potencialą.

Įstatymo lygmeniu nustatoma, kad miškų urėdija vykdo kompleksinę miškų ūkio veiklą kariniuose poligonuose ir karinio mokymo teritorijose, kai juose nevyksta mokymai ar pratybos. Toks reguliavimas šiuo metu yra įtvirtintas Vyriausybės 2000 m. gegužės 12 d. nutarime Nr. 545 „Dėl Lietuvos kariuomenės karinių poligonų ir karinio mokymo teritorijų“.

Siekiant miškų urėdijos veiklos ir pajamų diversifikavimo, siūloma nustatyti naują funkciją, kad miškų urėdija užtikrina valstybinių miškų ekosistemų atliekamų funkcijų įvairovę ir plėtrą. Šios funkcijos paskirtis yra, kad miškų urėdija nebūtinai vykdytų vien tik ekonomiškai naudingiausias veiklas, bet socialiai ir ekologiškai vertingas veiklas valstybiniuose miškuose, taip užtikrinant papildomą miškų teikiamą naudą visuomenei. Įstatyme taip pat įtvirtinamas reikalavimas miškų urėdijai, kad ji savo veikla turi siekti miško išteklių kuriamos pridėtinės vertės didinimo, taip pat, kad ji turi teisę inicijuoti ir (ar) dalyvauti miško išteklių panaudojimo inovacijų klasteriuose ar verslo inkubatoriuose, kurie skatina aukštesnės pridėtinės vertės biomasę naudojančių produktų inovacijas. Šis reguliavimas prisidės prie miškų urėdijos veiklos įvairinimo, pridėtinės vertės valstybinių miškų sektoriuje kūrimo ir daugiafunkcio valstybinių miškų naudojimo.

Siekiant spręsti vietinės reikšmės vidaus kelių, jungiančių miško kelius tarpusavyje ir su viešaisiais vidaus keliais, priežiūros ir remonto klausimus, siūloma tikslinti Įstatymo nuostatas dėl tokių kelių tvarkymui skiriamo finansavimo ir valstybės deleguotos funkcijos miškų urėdijai.

Atsisakoma valstybinių miškų apsaugos pareigūnų instituto. Visos miškų kontrolės vykdymas tik per Aplinkos apsaugos departamentą neturės neigiamos įtakos pažeidimų valstybiniuose miškuose prevencijai, o užtikrins vienodų kontrolės standartų taikymą tiek privačiuose, tiek valstybiniuose miškuose. Miškų urėdijos darbuotojai ir toliau vykdys miškų apsaugą nuo trečiųjų asmenų neteisėtų veiksmų ir nesant tam atskiro reguliavimo, tačiau administracinių priemonių taikymui turės pasitelkti Aplinkos apsaugos departamentą. Šiuo metu valstybinių miškų apsaugos pareigūnų statusą turi apie 250 miškų urėdijos darbuotojų, tačiau jų, kaip valstybinių miškų apsaugos pareigūnų, veikla užima tik nedidelę dalį tarp kitų vykdomų funkcijų, todėl valstybinių miškų apsaugos pareigūnų instituto atsisakymas neturės reikšmės jų esamų pareigybių pokyčiui. Netekus valstybinių miškų apsaugos pareigūnų nustatytų garantijų, jiems ir toliau liks galioti visos kitos įmonėje esančios socialinės naudos, t.y. kolektyvinėje sutartyje numatytos naudos, papildomas sveikatos draudimas bei draudimas nuo nelaimingų atsitikimų. Atsižvelgus į nedidelį valstybinių miškų apsaugos pareigūnų tiriamų pažeidimų kiekį (2023 m. nustatė 109 pažeidimų atvejus valstybiniuose miškuose ir nubaudė 86 asmenis), papildomas poveikis Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos vykdomai bendrai miškų apsaugos kontrolės funkcijai taip pat nenumatomas.

- Atsisakoma privačion nuosavybėn įsigyjamos miškų ūkio paskirties žemės plotų ribojimų ir su tuo susijusių patikros procedūrų. Tokiu būdu bus užtikrinama ne tik atitiktis Europos Sąjungos teisei, bet ir konkurencijos laisvė, sumažinama administracinė našta asmenims, įsigyjantiems miškų ūkio paskirties žemės.

- Valstybinės reikšmės miškais būtų laikomi aplinkos ministro sprendimu priskirti valstybinės reikšmės miškai. Tokiu būdu sutrumpėtų valstybinės reikšmės miškų plotų tvirtinimo ir keitimo procedūros.

- Nustatoma, kad laisvos valstybinės žemės fonde esantys ir nepanaudoti nuosavybės teisėms atkurti valstybinės miško žemės plotai, kurie yra įsiterpę į valstybinės reikšmės miškus arba su jais ribojasi, nepriklausomai nuo miško žemės ploto, taip miško žemės plotai, esantys valstybiniuose

draustiniuose, valstybinių parkų ir biosferos stebėsenos (monitoringo) draustiniuose, taip pat rekreacinių zonų teritorijose, būtų perduoti miškų urėdijai. Siekiant formuoti racionalias žemėnaudas tarp privačios žemės sklypų išterpusius ne didesnius kaip 3 ha miško žemės plotus, suformuotus atskirais žemės sklypais, privačion nuosavybėn be aukciono būtų galima parduoti tos pačios pagrindinės žemės naudojimo paskirties besiribojančių žemės sklypų savininkams. Toks pakeitimas sudarytų teisinę prielaidą greičiau atnaujinti nuo Nepriklausomybės atkūrimo nevykdomą miškų ūkio ir gamtotvarkos veiklą tokiuose miškuose, kas leistų pagerinti šių miškų atliekamas funkcijas ir padidinti grąžą valstybei.

Atsisakoma nuostatos, kad laisvos valstybinės žemės fonde esantys ir nepanaudoti nuosavybės teisėms atkurti 5 ha ir didesni valstybinių miškų sklypai turintys privažiavimo kelius būtų perduoti Vyriausybės nutarimais patikėjimo teise valdyti miškų urėdijai. Toks teisinis reguliavimas sudarytų vienodas konkurencines sąlygas tiek privačiam, tiek valstybiniam sektoriui įsigyti miškus aukciono būdu.

- Numatoma, kad žemės sklypų skaidymo reikalavimai taikomi tik privačiame ne miškų ūkio paskirties žemės sklype esančiam vientisam miško žemės plotui. Taip pat numatomos naujos išimtys, kad žemės sklypas padalijamas į atskirus žemės sklypus kai juos skiria valstybinės reikšmės (magistraliniai, krašto, rajoniniai), vietinės reikšmės (viešieji) keliai, geležinkeliai ir neprivatizuojami vandens telkiniai, taip pat keliais užimti plotai, neįskaityti į žemės sklypo bendrą plotą, taip pat atvejais, kai keičiamos gretimų privačių miško valdų ribos ir privačios miško valdos dalys atidalijamos nesuformavus atskirų žemės sklypų bei sujungiamos su gretimomis privačiomis miško valdomis.

- Įtvirtinama, kad pirmumo teisę įsigyti privačią miškų ūkio paskirties žemę eilės tvarka turi tik bendraturčiai ir valstybė kai ji yra valstybiniuose parkuose, valstybiniuose draustiniuose ir kitose teritorijose, kurioms suteiktas „Natura 2000“ statusas, taip pat „Natura 2000“ teritorijose, kurios nepatenka į nacionalines saugomas teritorijas. Toks reguliavimas užtikrins valstybės teisę nupirkti miško valdas viešajam interesui įgyvendinti dėl tam tikrų gamtinių vertybių geresnės apsaugos, sumažins administracinę naštą asmenims, parduodantiems miško valdas, ir užtikrins vienodų konkurencinių sąlygų taikymą visiems privatiems miško savininkams.

- Išplečiamas naujomis miško reikmėmis finansuotųjų bendrųjų miško reikmių sąrašas. Siūloma sudaryti galimybę pertvarkyti medynus ar krūmynus didinant jų produktyvumą ir atsparumą klimato kaitai. Tokiu būdu siekiama įgyvendinti nacionalinės miškų politikos ilgalaikius siekius. Siekiant sustiprinti miškininko profesijos patrauklumą, pritraukti jaunos žmonės rinktis karjerą šiame sektoriuje, skatinti neformalųjį miško sektoriaus darbuotojų švietimą ir mokymą, kvalifikacijos tobulinimą, taip pat siūloma numatyti finansavimą miškininkystės studijų programų studentų stipendijoms, neformaliojo vaikų švietimo iniciatyvoms, susijusioms su miško pažinimu, įgyvendinti, miškų sektoriaus darbuotojų neformaliajam švietimui ir mokymui. Bendrųjų miško reikmių sąrašas dar papildomas šiomis reikmėmis – kompensacijoms privačių miškų savininkams už nustatytus veiklos apribojimus miško žemėje mokėti, bendrosioms miško reikmėms skirtų lėšų administravimui finansuoti, tikslinamos sąrašo esančių reikmių formuluotės. Numatoma, kad bendrosioms miško reikmėms tenkinti skirtas lėšas administruoja Aplinkos ministerija ar jos įgaliota institucija, o lėšų naudojimo tvarką nustato aplinkos ministras – suderinama su Miškų įstatymo nuostatomis, įsigaliosiančiomis nuo 2024-07-01, taip pat atsižvelgiama į tai, kad papildžius bendrųjų miško reikmių sąrašą naujomis reikmėmis ženkliai padidėtų lėšų administravimo apimtis, o bendrosioms miško reikmėms tenkinti skirtų lėšų administravimas nėra įprasta Aplinkos ministerijos funkcija.

- Įtvirtinama, kad miškai ir miško ištekliai turi būti naudojami racionaliai pagal pagrindinę miškų funkcinę paskirtį, suteikiant valstybei didžiausią socialinę ir ekonominę naudą, išlaikant pusiausvyrą tarp medienos prieaugio ir jos naudojimo, kartu užtikrinant gamtinių, socialinių ir kultūrinių vertybių apsaugą miškuose. Toks reglamentavimas apsaugos nuo galimo netvaraus miško naudojimo, kuomet miško kirtimų apimtis viršytų medienos prieaugį, tačiau tuo pačiu leis ilgalaikėje perspektyvoje aprūpinti šalies medienos pramonę ir energetiką reikiama atsinaujinančia žaliava.

Siekiant tolygaus ir planuojamo naudojimo, nustatoma, kad Vyriausybė tvirtina vidutinę metinę valstybinių miškų pagrindinių kirtimų normą penkeriems metams. Tokia nuostata šiuo metu įtvirtinta aplinkos ministro įsakymu.

- Atsisakoma atskiro reguliavimo privačių miškų savininkams Vyriausybės tvirtinamuose Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nuostatuose. Valstybiniai ir privatūs miškai turi būti tvarkomi pagal vienodus principus, todėl įstatyme įtvirtinami bendri leidimų kirsti mišką išdavimo, miškotvarkos projektų privalomumo atvejai ir kiti reikalavimai.

- Siūloma nustatyti baigtinį sąrašą priežasčių, kurioms esant asmenų lankymasis miškuose gali būti uždraustas ar apribotas. Siūlomi pakeitimai leis išvengti nepagrįstų ir neobjektyvių sprendimų apriboti ir (ar) uždrausti asmenų lankymąsi miške priėmimui. Siekiant aiškumo dėl nustatomų lankymosi ribojimų, siūloma įtvirtinti, kad savivaldybių vykdomosios institucijos, priimdamos sprendimą riboti asmenų lankymąsi miškuose, privalo nurodyti šių ribojimų sąlygas ir terminus.

Siūloma nustatyti, kad asmenys, lankydami miškuose rinkdami vaisius, vaistažoles, vaistinę žaliavą, dekoratyvines miško medžiagas, miško augaliją, grybaudami, išskyrus saugomas augalų ir grybų rūšis, riešutaudami, leisdami sulą turi vadovautis šiame įstatyme ir kituose įstatyme nurodytuose teisės aktuose nustatytų reikalavimų. Šios nuostatos atskleistų nemedieninių lankymosi miške tikslų apimtį, teikiamą naudą.

Siekiant atliepti NMS proceso metu sutartas nuostatas dėl privačių miškų savininkų saugumo ir nuosavybės teisių įgyvendinimo, siūloma nustatyti, kad miškuose besilankantys asmenys gali naudotis privataus miško savininko sukurta ar įrengta rekreacine miško infrastruktūra, pažymėta informaciniais ženklais, tik sutikus miško savininkui. Taip pat siūloma įtvirtinti, kad miškuose važinėti motorinėmis transporto priemonėmis, traktoriais ir savaeigėmis mašinomis, kinkomuoju transportu galima tik miško keliais, išskyrus Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme nustatytas išimtis ir specialiąsias transporto priemones bei transportą, skirtą miškų ūkio veiklai, ekstremaliųjų įvykių ir (ar) avarijų padarinių likvidavimo darbams, paieškos ir gelbėjimo, krašto apsaugos, saugomų teritorijų apsaugos ir tvarkymo tikslams, miškų stichinių nelaimių padarinių likvidavimo darbams, priešgaisrinių gelbėjimo pajėgų transportą, inžinerinės infrastruktūros priežiūros darbų transportą, kurie miške gali važiuoti proskynomis, takais, miško kvartalinėmis ar priešgaisrinėmis juostomis. Nemotorinėmis transporto priemonėmis galima važiuoti, arkliais jodinėti miško keliais ir tam pritaikytais takais. Transporto priemonėmis miškuose galima važiuoti negadinant kelių ir takų dangos. Dalį šių nuostatų perkeliant į Įstatymą iš aplinkos ministro tvirtinamų Lankymosi miške taisyklių ir detalizuojant, atskiriant motorinių ir nemotorinių transporto priemonių judėjimo miškuose nuostatas, bus sudarytos sąlygos tinkamam įgyvendinimui ir stipresnei kontrolei.

Siekiant apsaugoti miškus, ypač saugomose teritorijose, nuo niokojimo bekelei skirtomis transporto priemonėmis ir valdyti jų srautus, siūloma nustatyti, kad miškuose, išskyrus esančius saugomose teritorijose, gali būti įrengiamos specialios motorinėms transporto priemonėms skirtos bekelės trasos, jų įrengimo sprendinius numatant miškotvarkos projekte.

Siūloma numatyti, kad miškuose gali būti organizuojami renginiai. Reikalavimus šių renginių organizavimui nustato aplinkos ministras. Organizuojant renginius saugomose teritorijose esančiuose miškuose, vadovaujamasi Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme, Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos tvirtinamuose saugomų teritorijų nuostatuose nustatyta tvarka. Taip pat siūloma išplėsti bičių laikymo miškuose galimybes, patikslinti reikalavimus ūkinių gyvūnų ganymui miškuose nustatant, kad miško savininkai ir valstybinio miško valdytojai miškuose gali ganyti ūkinius gyvūnus, laikyti bites aviliuose, kilnojamosiose bitidėse, drevėse. Kiti asmenys šią veiklą gali vykdyti suderinę su miško savininku arba valstybinio miško valdytoju. Ūkinius gyvūnus ganyti draudžiama kirtavietėse, kuriose privaloma atkurti mišką, miško želdinių ir žėlinių plotuose, iki 20 metų amžiaus medynuose.

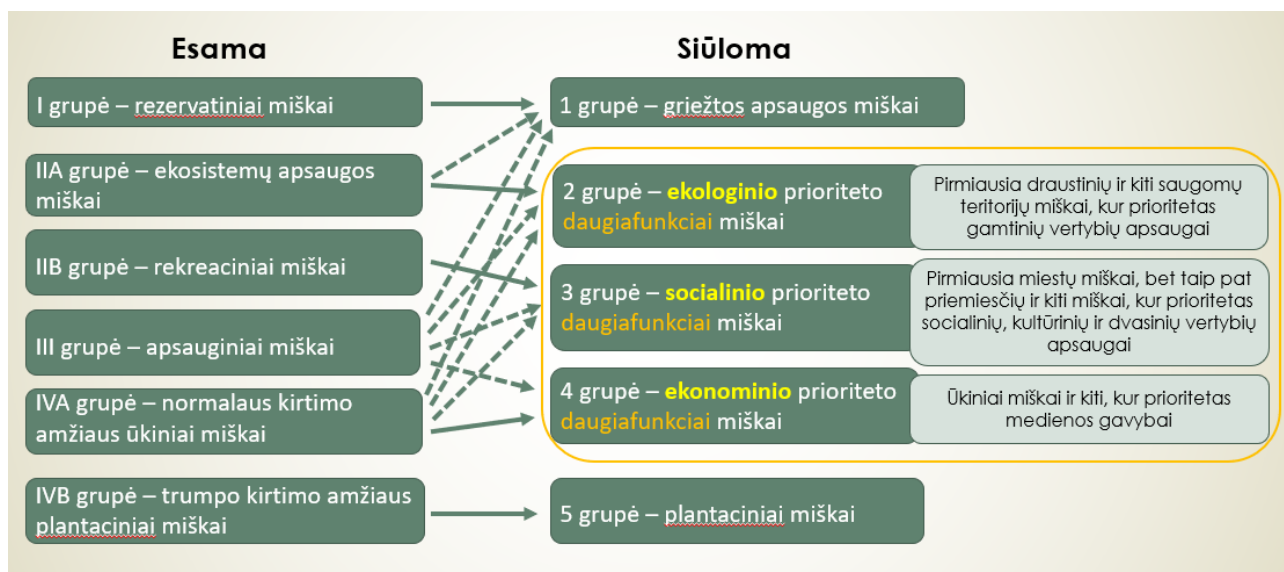
- Siekiant įvairialypių miško naudų visuomenei balanso ir miškų išsaugojimo ateities kartoms, nustatoma bendra nuostata, kad Lietuvos miškai tvarkomi taip, kad būtų užtikrinamas jų tvarumas vykstant klimato kaitai, išlaikoma jų biologinė įvairovė, produktyvumas, pajėgumas atsinaujinti, gyvybingumas, sveikumas, dirvožemio našumas, galimybė darniai atlikti aprūpinimo, reguliavimo, palaikymo ir kultūrinės miško ekosistemų funkcijas.

Siūloma papildyti nuostatomis, kurios leistų rezervatiniams (griežtos apsaugos) miškams priskirti ir kitų saugomų teritorijų miškų plotus, kuriuose dėl esamos gamtinių buveinių palankios apsaugos būklės išsaugojimo reikia nutraukti ūkinę veiklą. Taip pat įtvirtinama, kad minėtuose miškuose leidžiama vykti natūraliems procesams miškuose, formotis sengirėms. Toks pakeitimas sudarys prielaidas išplėsti rezervatinių (griežtos apsaugos) miškų plotus, prisidedant prie geresnės gamtos apsaugos, NMS nuostatų įgyvendinimo, taip pat Europos Sąjungos biologinės įvairovės strategijos tikslo išplėsti griežtai saugomų teritorijų plotus įgyvendinimo.

Papildoma nuostatomis, numatančiomis Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijų dalių, svarbių jose nustatytoms Europos Bendrijos svarbos natūralioms buveinėms ir rūšių buveinėms išsaugoti, kitų saugomų teritorijų dalių su gamtinėmis buveinėmis miškuose priskyrimą ekosistemų apsaugos (ekologinio prioriteto daugiafunkciams) miškams. Taip pat nustatoma, kad šių miškų pagrindinė funkcinė paskirtis – formuoti arba atkurti gyvybingas miško ekosistemas ar atskirus jų komponentus, su įvairiaamžiais, įvairiarūšiais arba gamtinę brandą pasiekusiais medynais, sengirėmis.

- Pagal siūlomą reguliavimą nuo 2029 m. sausio 1 d. įsigaliojusių naujos miškų grupės, labiau prisidedančios prie geresnės biologinės įvairovės apsaugos, klimato kaitos iššūkių valdymo ir visuomenės poreikių miškuose tenkinimo. Miškai pagal funkcinę jų paskirtį būtų skirstomi į penkias grupes: 1 grupė – griežtos apsaugos miškai, kurioje būtų leidžiama vykti natūraliems procesams, formotis sengirėms, 2 grupė – ekologinio prioriteto daugiafunkčiai miškai, kuriuose siekiama išsaugoti, formuoti arba atkurti gamtiškai vertingas miško ekosistemas, gamtines buveines ir kitus jų komponentus, formuoti įvairiaamžius, įvairiarūšius medynus su gamtinę brandą pasiekusiais medžiais ir kitas didelės gamtinės vertės miškų savybes turinčius medynus, 3 grupė – socialinio prioriteto daugiafunkčiai miškai, kuriuose siekiama formuoti ir išsaugoti socialinius, kultūrinius ir dvasinius visuomenės poreikius geriausiai tenkinančius miškus ir miško aplinką, 4 grupė – ekonominio prioriteto daugiafunkčiai miškai, kuriems priskiriami miškai nepriskirti 1, 2, 3 ir 5 grupėms ir kuriuose siekiama laikantis aplinkosaugos reikalavimų formuoti atsparius, produktyvius medynus, nepertraukiamai tiekiančius medieną ir/ar atliekančius kitas ekonominę naudą teikiančias nemedienines miško ekosistemų funkcijas, 5 grupė – plantaciniai miškai, kuriuose siekiama greičiau išauginti kuo daugiau medienos. Toks miškų grupių sistemos pertvarkymas sudarys aiškias teises prielaidas geriau atliepti kintančius ir įvairėjančius visuomenės poreikius miškams, išgrynins ir

sustiprins miškų daugiafunkcinį valdymą ir naudojimą, kartu leis įgyvendinti ir NMS proceso metu pasiektų sutarimų nuostatas.

Pav. Esamų miškų grupių perėjimas į naują sistemą nuo 2029 m. sausio 1 d.

Nuo 2029 m. sausio 1 d. miškus miškų grupėms priskirtų Vyriausybės įgaliota institucija (Valstybinė miškų tarnyba), vadovaudamasi Vyriausybės nustatyta tvarka ir normatyvais, pagal parengtus miškų priskyrimo miškų grupėms planus. Įtvirtinus šią nuostatą miškų priskyrimo miškų grupėms procedūros, įskaitant ir miškų priskyrimo miškų grupėms keitimo procedūrą, būtų pagreitinotos. Miškų priskyrimo miškų grupėms procedūra supaprastėtų atsisakius miškų tvarkymo schemų rengimo, kuriose buvo tik projektuojamas miškų priskyrimas miškų grupėms, bet dėl užsitęsusių procedūrų dažnai tapdavo neaktualus ir apsunkindavo suplanuotų aplinkosauginių ir miškų ūkio priemonių vykdymą. Taip pat numatoma, kad miškų priskyrimo miškų grupėms planų nereikėtų rengti, jei saugomose teritorijose esančiuose miškuose miškų grupės nustatytos saugomų teritorijų specialiųjų teritorijų planavimo dokumentais. Miškų grupės ir jų pakeitimai būtų registruojami Miškų registre. Miškų priskyrimo miškų grupėms planai būtų rengiami savivaldybės lygmeniu, taip pat įstatyme įtvirtinami pagrindiniai reikalavimai šių planų rengimo procesui. Naujiems miškams miškų grupė būtų nustatoma ne vėliau kaip per 3 metus nuo jų įregistravimo Miškų registre.

Siūloma, jog pereinamuoju laikotarpiu, atsižvelgiant į nuo 2029 m. sausio 1 d. įsigaliosiančias naujas miškų grupes, Valstybinė miškų tarnyba, vadovaudamasi Vyriausybės patvirtintais miškų grupių normatyvais ir nustatyta miškų priskyrimo miškų grupėms tvarka, pagal įstatyme nustatytą grafiką parengtų ir patvirtintų miškų priskyrimo miškų grupėms planus. Visi nauji miškų priskyrimo miškų grupėms planai įsigalioję 2029 m. sausio 1 d. Tokiu būdu būtų užtikrintas tinkamas pasiruošimas ir sklandus perėjimas prie naujosios miškų grupių sistemos.

- Siūloma nustatyti kompensacijų mokėjimo mechanizmą už miško žemėje, kuri nepatenka į saugomą teritoriją, nustatytus pagrindinių miško kirtimų apribojimus. Tam tikrais atvejais miškus priskiriant aukštesnei miškų grupei, pats miškas saugomai teritorijai nepriskiriamas (pvz., rekreaciniai miškai), taip pat nuo 2029 m. siūloma nustatyti naujas miškų grupes, dėl kurių būtų nustatyti papildomi veiklos apribojimai ne vien saugomose teritorijose. Atsižvelgiant į šias situacijas, siūloma sudaryti galimybę mokėti kompensacijas privačių miškų savininkams, kurių miško žemėje

pakeičiama miškų grupė ir dėl kurios pakeitimo visam laikui uždraudžiamas dalies brandžių medžių iškirtimas. Kompensacijos dydį siūloma apskaičiuoti įvertinant nuostolius, patiriamus dėl brandžių medžių pagrindinių kirtimų uždraudimo, įvertinant pajamas, kurios galėjo būti gautos pardavus medieną rinkoje, vidutinės medienos ruošos, miško atkūrimo, priežiūros ir jaunuolynų ugdymo sąnaudas, taip pat įvertinant galimybes vykdyti kitus miško kirtimus ir naudoti kitas miško ekosistemų atliekamas funkcijas, kuriomis negalima būtų naudotis, jei miškas būtų iškirstas. Kompensacijos būtų mokamos iš valstybės biudžeto lėšų, skirtų bendrosioms miško reikmėms finansuoti, arba iš savivaldybės biudžeto lėšų, jei miškų grupės pakeitimą inicijuoja savivaldybė. Planuojama, kompensacijas mokėti vieną kartą kai kompensacijos dydis neviršija 10 000,00 eurų, arba mokamos dalimis kiekvienais metais ne ilgiau kaip 20 metų, kai kompensacijos dydis viršija 10 000,00 eurų, nuo administracinio sprendimo skirti kompensaciją patvirtinimo. Skaičiuojama, kad privatiems miško savininkams, turintiems iki 1,5 hektarų dydžio miško valdas, kompensacija būtų išmokama per vieną kartą. Nustatoma galimybė, kad pasikeitus privataus miško savininkui, miškui nustatyti pagrindinių miško kirtimų apribojimai ir teisė į taikomas kompensacijas pereitų teisių ir pareigų perėmėjui. Toks pakeitimas leis tinkamai įgyvendinti socialinėms reikmėms skirtų miškų apsaugą ir tvarkymą, sudarys prielaidas plėsti rekreacinių ir kitų socialinio prioriteto miškų plotus ir privačioje nuosavybėje, kai už veiklos apribojimus bus deramai atlyginama miško savininkams.

Pažymėtina, kad siūlomos nustatyti kompensacijos privačių miškų savininkams už nustatytus miškų ūkio veiklos apribojimus nėra laikoma valstybės pagalba. 2022 m. balandžio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimo bylos C 251/21, SIA „Piltenes meži“ prieš Lauku atbalsta dienests, ECLI:EU:C:2022:311, 92 punktu Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad, atsižvelgiant į tai, jog teisė į nuosavybę nėra absoliuti prerogatyva, naudojimasis ja gali būti apribotas Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje numatytais sąlygomis, o tai pateisinama Sąjungos pripažinto bendrojo intereso tikslu, kaip antai kylančiu iš nacionalinės priemonės, patvirtintos siekiant apsaugoti gamtą ir aplinką pagal direktyvas 92/43 arba 2009/147, tačiau asmeniui, kurio teisei į nuosavybę taikomas toks apribojimas, bet kuriuo atveju turi būti suteikta kompensacija, konkrečiai – parama pagal Reglamento Nr. 1305/2013 30 straipsnį (šiuo klausimu žr. 2022 m. sausio 27 d. Sprendimo Sātiņi-S, C 234/20, EU:C:2022:56, 62–66 punktus ir 2022 m. sausio 27 d. Sprendimo Sātiņi-S, C 238/20, EU:C:2022:57, 32–36 punktus). Tai reiškia, kad tuo atveju, jeigu dėl nacionalinės priemonės, patvirtintos siekiant apsaugoti gamtą ir aplinką pagal direktyvas 92/43 arba 2009/147, atitinkamo žemės sklypo vertė sumažėtų tiek, kad būtų galima tai prilyginti nuosavybės atėmimui, to sklypo savininkas, atsižvelgiant į Europos Sąjungos teisės įgyvendinimo padėtį, turėtų teisę į kompensaciją pagal Chartijos 17 straipsnį (šiuo klausimu žr. 2016 m. birželio 9 d. Sprendimo Pesce ir kt., C 78/16 ir C 79/16, EU:C:2016:428, 85 ir 86 punktus).

Žinoma, nors valstybės narės prireikus gali, jei taip elgiasi laikydamosi Europos Sąjungos teisės, nuspręsti, kad žemės sklypų, kuriems taikomos apsaugos priemonės pagal Paukščių ir Buveinių direktyvas, savininkams turi būti visiškai ar iš dalies kompensuota, vis dėlto tokia išvada nereiškia, kad pagal Europos Sąjungos teisę egzistuoja pareiga skirti tokią kompensaciją (šiuo klausimu žr. 2003 m. liepos 10 d. Sprendimo Booker Aquaculture ir Hydro Seafood, C 20/00 ir C 64/00, EU:C:2003:397, 85 punktą).

- Siūloma atskirti miškų inventorizacijų tikslus. Valstybinę miškų inventorizaciją, vykdomą atrankiniais metodais, siūloma įvardinti nacionaline miškų inventorizacija (būtent toks tokio tipo inventorizacijos pavadinimas yra ir šiuo metu taikomas praktikoje, taip pat kitose ES šalyse). Siekiant išvengti galimybės įtakoti inventorizacijos duomenis teisėta ar neteisėta veikla, siūloma įstatymu

įtvirtinti, kad informacija apie nacionalinės miškų inventorizacijos apskaitos barelių vietas ir kitus jų padėtį atskleidžiančius duomenis neviešinama. Taip pat sudaroma, kad atliekant miškų ir medžių savaiminukų inventorizaciją ne miško žemėje, privačių miškų savininkai ir valstybinio miško valdytojai privalo leisti patekti į jų valdomus žemės sklypus ir suteikti miškų inventorizacijai atlikti reikiamą informaciją.

- Aiškiai nustatomas Miškų registro objektas. Didinama savaiminukais apaugusios ne miško žemės inventorizavimas ir apsauga: numatoma, kad medžių savaiminukais apaugusi valstybinė ne miško žemė Miškų registre registruojama, kai medžių savaiminukų vidutinis amžius - ne mažesnis kaip 10 metų. Nustatoma, kad privati ne miško žemė gali būti įtraukiama į Miškų registrą tik miško savininko prašymu. Siūlomu teisiniu reguliavimu sumažinama valstybinėje ne miško žemėje augančių medžių savaiminukų vidutinio amžiaus riba (nuo 20 iki 10 metų) nuo kurios jie gali būti traukiami į miško žemės apskaitą ir taip sudaromos sąlygos geriau apsaugoti naujus besiformuojančius savaiminius miškus.

- Nustatomas terminas, kad Miškų registro objektus ir objektų duomenų pakeitimus privaloma pateikti įregistruoti Miškų registre per 3 mėnesius nuo jų nustatymo ir (arba) patvirtinimo. Terminas nustatomas, siekiant Miškų registro objektų duomenų išsamumo, teisingumo, atitikties faktinei padėčiai. Sprendžiamas Miškų registro finansavimo klausimas, numatant, kad Miškų registro informacinė sistema finansuojama lėšomis, gautomis už objektų registravimą, registro objekto duomenų ir kitų su duomenų tvarkymu Miškų registro informacinėje sistemoje susijusių veiksmų atlikimą, taip pat iš kitų Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytų finansavimo šaltinių. Toks teisinis reguliavimas leis sumažinti valstybės biudžeto lėšų poreikį Miškų registro informacinės sistemos finansavimui.

- Nustatoma, kad miškotvarkos projektų rengimą inicijuoja miško savininkas ar valstybinio miško valdytojas, o patvirtinti miškotvarkos projektai galioja 10 metų, bet miško savininko ar valstybinio miško valdytojo prašymu gali būti vieną kartą pratęsimi iki 5 metų, jeigu yra suprojektuotų, bet neįvykdytų priemonių, taip pat įstatyme įtvirtinami miškotvarkos projektų viešinimas ir pripažinimo netekusiais galios pagrindai.

Nustatomi konkretūs atvejai, kai miškotvarkos projektai privalomi, t. y. pagrindiniams miško kirtimams vykdyti žemės sklypuose, kuriuose miško žemė užima 10 hektarų ar didesnę plotą, miško infrastruktūrai įrengti, išskyrus nesudėtingų rekreacinės miško infrastruktūros objektų (informaciniai ženklai, medžio skulptūros, miško baldai, lieptai (kai nėra reikalingas statybą leidžiantis dokumentas), įrengimą nekertant miško. Šiuo siūlymu numatoma visiems miškų valdytojams bendra taisyklė, kad pagrindiniai miško kirtimai žemės sklypuose, kuriuose miško žemė užima 10 hektarų ar didesnę plotą, vykdomi pagal miškotvarkos projektą, o pagrindiniai miško kirtimai žemės sklypuose, kuriuose miško žemė užima mažesnę nei 10 hektarų plotą, ir nepagrindiniai miško kirtimai gali būti vykdomi ir be miškotvarkos projekto. Įtvirtinus minėtą nuostatą bus atsisakyta perteklinio ir vertės nekuriančio planavimo, kai mažose miško valdose pagrindiniai miško kirtimai vykdomi tik vieną kartą per visą projekto laikotarpį, o jiems vykdyti vis tiek būna reikalingas dar vienas valstybės institucijos įsikišimas, t. y. leidimas kirsti mišką. Tuo pačiu būtų sudarytos palankesnės sąlygos miškų ūkio veiklai vykdyti smulkiose miško valdose.

Pažymėtina, kad miškotvarkos projektus ir toliau tvirtins Valstybinė miškų tarnyba, kuri priimant sprendimą vertins suprojektuotų ūkinių priemonių teisingumą, jų atitiktį teisės aktams, aplinkosauginiams reikalavimams ir kt. Tik atitinkantis visus reikalavimus miškotvarkos projektas

galės būti tvirtinamas, todėl Įstatyme ir poįstatyminiuose teisės aktuose bus atsisakoma specialių kvalifikacinių reikalavimų miškotvarkos projektų rengėjams.

- Pirmąkart Miškų įstatyme siūloma nustatyti genetiniu ir selekciniu požiūriu svarbių vietinių medžių rūšių medžių, jų populiacijų ir reprodukcinių dalių, priskirtų genetiniams miško medžių ištekliams apsaugos, tvarkymo ir atkūrimo principus. Genetiniai miško medžių ištekliai skirti geriausioms vietinės kilmės miško medžių populiacijoms išsaugoti, siekiant jų palikuonis panaudoti miško medžių selekcijai ir miško dauginamajai medžiagai auginti, selekcijos priemonėmis pagerinant šalies miškų kokybę ir atsparumą. Šalies genetinius miško medžių išteklius vertina, jų apsaugą ir atkūrimą koordinuoja Valstybinė miškų tarnyba. Pirmąkart Miškų įstatyme įtvirtinama, kad genetiniai miško medžių ištekliai, sėklinės miško medžių plantacijos ir kiti Valstybinės miškų tarnybos įvertinti medynai sudaro sėklinę miško bazę, suformuotą ir tvarkomą laikantis Direktyvos [1999/105/EB](#) kilmės ir kokybės reikalavimų. Nustatyta, kad laikantis šios direktyvos reikalavimų, miško dauginamoji medžiaga miško medžių selekcijai, miškams atkurti ir įveisti turi būti ruošiama tikrai įvertintuose sėklinės miško bazės objektuose.

- Įstatymo lygmeniu įtvirtinama Miško genetinių išteklių, sėklininkystės ir miško atkūrimo ekspertų komisija, į kurią įtraukti žymiausi šalies mokslo ir mokymo, kitose įstaigose dirbantys miško medžių genetikos ir selekcijos mokslininkai ir praktikai. Ši komisija pataria Aplinkos ministerijai ir Valstybinei miškų tarnybai priimant sprendimus genetinių miško medžių išteklių ir sėklinės miško bazės objektų tvarkymo, atkūrimo ir apsaugos, šalies miško medžių genetinių išteklių apsaugos, tvarkymo ir atkūrimo, miško medžių selekcijos įgyvendinimo priemonių taikymo, miško medžių genetikos ir selekcijos mokslinių tyrimų ir teisės aktų projektų rengimo klausimais.

- Miško atkūrimo procesas išskaidomas į 2 dalis: kirtaviečių ir žuvusių medynų, želdinių ir žėlinių plotų apželdinimą arba atžėlinimą medžių rūšimis per 3 metus ir medyno formavimą iš želdinių ir žėlinių jų priežiūros ir apsaugos priemonėmis 7 metus po želdinių pasodinimo arba žėlinių atsiradimo, laikantis Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatuose nustatytų reikalavimų. Miško savininkams ir valdytojams nustatyta prievolė ne tik atsodinti iškirstą ar žuvusį mišką arba užtikrinti jo atžėlinimą tikslingomis medžių rūšimis, taikant žėlinimą skatinančias priemones, bet ir pasodintus miško želdinius arba atžėlusius žėlinius prižiūrėti ir saugoti, kol susiformuos medynas, kad mišką būtų galima laikyti atkurtu ar įveistu. Įprastai kirtavietėse medynas susiformuoja per 7 metus nuo jų atžėlimo arba želdinių pasodinimo arba per 10 metų nuo kirtavietės atsiradimo. Kadangi saugomose teritorijose miškas dažniausiai atkuriamas jam natūraliai želiant, todėl jo atžėlimo atželdinimo terminas saugomų teritorijų nuostatuose ir (ar) saugomų teritorijų planavimo dokumentuose gali būti nustatytas kitoks, tačiau miško atkūrimo terminas, kurio metu turi būti suformuojamas medynas, turi būti ne ilgesnis kaip 10 metų, nes senose kirtavietėse arba žuvusių medynų vietose atsiranda agresyvi konkuruojanti augalija - žolės, puskrūmiai, krūmynai, todėl miško atkūrimas tampa neįmanomas. Vėliau galimas tik krūmynų ar menkaverčių medynų pertvarkymas, kuris reikalauja didelių finansinių lėšų. Nustatyta, kad leidimas pagrindiniams miško kirtimams neišduodamas, jei toje pačioje miško valdoje per nustatytus terminus neapželdintos arba medžių rūšimis neatžėlę, kirtavietės, žuvę želdiniai ir žėliniai ar žuvę medynai. Siekiant, kad nebūtų skurdinamas vietinių, prie ekologinių sąlygų prisitaikiusių miškų genofondas ir biologinė įvairovė, nustatyta, kad plantacinius miškus draudžiama veisti neplantacinių miškų kirtavietėse arba šių miškų žuvusių želdinių, žėlinių ir medynų vietose ir miško laukymėse.

- Įstatymo lygmeniu reglamentuojama miško dauginamosios medžiagos tiekėjų veikla – nustatyti reikalavimai miško dauginamosios medžiagos prekyba besiverčiantiems asmenims, sąlygos,

kuriomis suteikiama teisė vykdyti šią veiklą, veiklos ribojimo priežastys ir kita, atsižvelgiant į Licencijavimo pagrindų aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 937 „Dėl Licencijavimo pagrindų aprašo ir licencijų informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo“, nuostatas. Nuo 2009 m. iki šiol miško dauginamosios medžiagos tiekėjai registruojami vadovaujantis aplinkos ministro patvirtintu Miško dauginamosios medžiagos tiekėjų sąrašo sudarymo tvarkos aprašu. Į Įstatymo lygmenį perkelti minėti reikalavimai, informacinių įpareigojimų turinys ir apimtis miško dauginamosios medžiagos tiekėjams nesikeičia.

- Įtvirtinama gamtiškosios miškininkystės sąvoka ir išdėstomi jos principai: natūralių miško ekosistemų vystymosi procesų pažinimas ir taikymas; medynų struktūros įvairovės ir kompleksiskumo palaikymas; skirtingų miško funkcijų pritaikymas; natūraliai vykstančiais procesais pagrįstų miškininkystės priemonių taikymas; mažo neigiamo poveikio medienos ruošai išsaugant buveines, miško dirvožemį ir miško mikroklimatą. Šie principai būtų taikomi visuose miškuose, išskyrus plantacinius, o detalesnį jų įgyvendinimą pagal atskirų miškų specifiką numatytą aplinkos ministro tvirtinamos Miško kirtimų taisyklės.

- Nustatoma, kad plynieji pagrindiniai miško kirtimai nacionaliniuose parkuose bus draudžiami ir pelkinių ir užmirkusių augaviečių medynuose. Tai leis geriau įgyvendinti bendrus gamtos saugos tikslus nacionaliniuose parkuose, taip pat prisidės prie artimos gamtai miškininkystės platesnio taikymo ir plynųjų miško kirtimų apimtys saugomose teritorijose mažinimo.

IIA ir IIB grupių (ateityje – ekologinio ir socialinio prioriteto daugiafunkčiuose) miškuose uždraudžiami pagrindiniai miško kirtimai. Tai leis eliminuoti iš šių miškų supaprastintus atvejinius miško kirtimus, kurie savo esme yra artimi plyniesiems ir dažnai neužtikrina tinkamos gamtinių ar socialinių vertybių apsaugos. Esant būtinybei miško kirtimais formuoti ar atkurti prioritetinę funkciją paskirti geriau atitinkančius medynus galės būti taikomi specialieji miško kirtimai.

III grupės miškuose būtų draudžiami kirtimai didesnio kaip 3 hektarų plynojo pagrindinio miško kirtimo biržėmis (šiuo metu – 5 hektarų). Siūlomas pakeitimas leis sumažinti vėjo pažeidimų grėsmę gretimuose medynuose, neigiamą plynojo miško kirtimo poveikį, užtikrinti geresnės iškirsto miško atkūrimo sąlygas.

Nacionaliniuose ir regioniniuose parkuose, biosferos rezervatuose ir draustiniuose atvejiniai pagrindiniai miško kirtimai būtų draudžiami didesnėmis kaip 3 hektarai biržėmis. Šiuo metu atvejinių miško kirtimų maksimalus plotas neribojamas, o toks apribojimas eliminuos galimybes koncentruotai kirsti didelio ploto biržes, kurios, ypač supaprastintųjų atvejinių miško kirtimų atveju ir ypač saugomose teritorijose, nederina su gamtinių vertybių apsaugos reikalavimais.

Sanitariniais miško kirtimais galės būti iškertami tik medžių ligų ar miško kenkėjų plitimo pavojų keliantys medžiai. Šiuo metu sanitariniais miško kirtimais gali būti iškertami pažeisti, džiūstantys medžiai ir sausuoliai, vėjavartos ar vėjalausos, o toks pakeitimas leis padidinti negyvos medienos kiekius, ypač tais atvejais, kai negyva mediena būtina tam tikrų saugomų rūšių ir buveinių miškuose egzistavimui.

Įtvirtinamos naujos nuostatos, kad laisvaisiais miško kirtimais laikomi privataus miško savininko reikmėms skirti neplynieji miško kirtimai III ar IV grupės miškuose, po kurių lieka ne mažesnis nei 0,7 medyno skalsumas. Toks reglamentavimas leis ūkiniuose (ateityje – ekonominio prioriteto daugiafunkčiuose) miškuose laisviau ir tikslingiau vykdyti nedidelio intensyvumo ir miško ekosistemai esminio poveikio nedarančius kirtimus.

Įtvirtinama, kad miško kirtimai, medynų auginimo priemonės ir kiti miško darbai turi būti vykdomi laikantis aplinkos ministro tvirtinamų miško darbų saugos reikalavimų, tokiu būdu suteikiant aplinkos ministrui atitinkamus įgaliojimus.

- Išplečiamas atvejų skaičius, kuomet neprivalomas leidimas kirsti mišką. Leidimo nereikės, kai atliekami jaunuolynų ugdymo, sausuočių ir vėjavartų kirtimai, miško valdos ribinių linijų kirtimai, medžių kirtimai grioviuose ir 5 metrų pločio žemės juostoje nuo griovio šlaito briaunos, kai prie griovio nėra miško kelio, proskynose, pavojų keliančių medžių kirtimai, o III ir IVA grupės (ateityje – daugiafunkciose ekonominio prioriteto) miškuose papildomai ir tais atvejais, kai miškas kertamas privataus miško savininko reikmėms neplynaus miško kirtimais, po kurių liks ne mažesnis nei 0,7 medyno skalsumas (išskyrus miškuose, esančiuose saugomose teritorijose, „Natura 2000“ teritorijose ar kultūros paveldo teritorijose). Toks pakeitimas sumažins administracinę naštą ir leis atsisakyti vertės nekuriančių procedūrų tais atvejais, kai vykdomi nedidelės apimtys būtinieji miško kirtimai arba tokie miško kirtimai, po kurių lieka normalaus tankumo medynas ir funkcionuojanti miško ekosistema.

Įtvirtinamos naujos nuostatos, kad leidime kirsti mišką nurodytus miško kirtimus galima vykdyti 24 mėnesius nuo leidimo kirsti mišką išdavimo dienos. Šiuo metu vadovaujantis aplinkos ministro nustatyta tvarka leidimai kirsti mišką galioja iki gruodžio 31 d., o leidimo galiojimas gali būti pratęstas iki 6 mėnesių pagal leidimą gavusio asmens atskirą raštišką prašymą, todėl toks pakeitimas sumažins administracinę naštą ir leis atsisakyti perteklinių formalių procedūrų (leidimo pratęsimo).

Siekiant užtikrinti greitesnį leidimų kirsti mišką išdavimo procesą, siūloma nustatyti, kad nuo 2027 m. leidimas kirsti mišką būtų išduodamas per 10 darbo dienų (vietoj nuo 2025 m. galiosiančio 20 darbo dienų termino), o atskirais atvejais per 5 darbo dienas. Šis pakeitimas įsigaliotų vienais metais vėliau, nei visas įstatymas, nes valstybės institucijoms reikalingas ilgesnis terminas pasiruošti pakeitimams, optimizuojant leidimų išdavimo proceso procedūras ir atnaujinant aktualias informacines sistemas.

- Miško savininkai ir valstybinio miško valdytojai miško sanitarinės apsaugos reikalavimuose nustatytais atvejais turės pranešti Valstybinei miškų tarnybai tik apie pavojingų medžių ligų ir kenkėjų židinius. Šiuo metu turi pranešti apie visus pastebėtus medžių ligų ir kenkėjų židinius, todėl tokiu būdu bus sumažinta administracinė našta, bet kartu užtikrintas būtinas sanitarinės miškų apsaugos lygmuo.

Nustatoma, kad Miškų sanitarinės būklės gerinimo, miško sanitarinės apsaugos priemonių prieš medžių ligas ir kenkėjus taikymo miškuose stichinių nelaimių atveju rekomendacijas rengia Valstybinės miškų tarnybos sudaryta Miško sanitarinės apsaugos ekspertų komisija. Ši komisija savo veikla prisidės prie efektyvesnio stichinių nelaimių miškuose padarinių likvidavimo organizavimo.

Įtvirtinama, kad medžiojamų gyvūnų skaičius miško žemėje turėtų neviršyti aplinkos ministro nustatyto didžiausio leistino elninių žvėrių tankumo. Šis reguliavimas reikalingas dėl to, kad didžiąją dalį visų nustatomų didelio masto miško pažeidimų iki 2022 m. sudarė elninių žvėrių pažeidimai, nes jų populiacijos reguliuojamos nepakankamai ir dažnai atskirose teritorijose net kelis kartus viršija optimalų populiacijų ekologinį tankį.

- Aiškiai nustatoma, kad tik miškų urėdija didmeninėje ir mažmeninėje prekyboje parduoda žaliavinę medieną, miško kirtimo liekanas, nenukirstą mišką ir biokurą, o kiti valstybinio miško valdytojai žaliavinę medieną, miško kirtimo liekanas ir nenukirstą mišką galėtų parduoti mažmeninėje prekyboje aplinkos ministro nustatyta tvarka.

Įtvirtinama įstatyme šiuo metu Vyriausybės nutarime esanti nuostata, kad elektroninę medienos pardavimo sistemą administruoja Vyriausybės įgaliota valstybės tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuojama įmonė atitinkanti nepriklausomumo, technologinių, finansinių ir vadybinių pajėgumų elektroninės medienos pardavimo sistemos administravimui kriterijus pagal Vyriausybės nustatytus šių kriterijų atitikties reikalavimus.

Naujai nustatoma, kad miškų urėdijos pagamintas biokuras būtų parduodamas energijos išteklių biržoje Lietuvos Respublikos energijos išteklių rinkos įstatymo nustatyta tvarka. Tokiu būdu būtų aiškiai įtvirtinama galimybė miškų urėdijai gaminti ir parduoti ne vien kirtimo liekanas, kaip žaliavą biokurui, bet ir patį biokurą. Miškų urėdijos dalyvavimas biokuro rinkoje laikytinas tam tikra apimtimi stabilizuojančiu rinką veiksniu.

Atsisakoma reikalavimų, kad nenukirstą mišką miškų urėdija mažmeninėje prekyboje pardavinėtų Vyriausybės nustatyta tvarka. Išliktų reikalavimas, jog mažmeninėje prekyboje miškų urėdija gali parduoti tik iki 7 procentų metinės pagrindinių miško kirtimų normos apimties, taip pat kad mažmeninėje prekyboje parduodamas nenukirstas miškas ir žaliavinė mediena, prioritetą teikiant malkinės medienos pardavimui gyventojams. Šie pakeitimai sudarytų sąlygas racionaliau panaudoti valstybiniuose miškuose užaugintos medienos išteklius, bet kartu išlaikyti prekybos mediena sistemos skaidrumą, užtikrinti gyventojų poreikio malkinei medienai tinkamą tenkinimą geriau atliepiant konkrečios vietovės ar regiono specifiką.

- Siekiant nustatyti aiškesnius miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis išimtinis atvejis ir nustatyti kada jie taikomi, atsisakoma miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis išimtinis atvejų saugomose teritorijose ir siūloma nustatyti bendrus išimtinis miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis atvejus, apimančius ir saugomas teritorijas. Išimtinis miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis atvejų sąrašas taip pat papildomas trimis naujais išimtiniais miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis atvejais: gamtinių buveinių miškuose atkūrimui, kultūros paveldo objektų teritorijų sklypams formuoti ir naudoti, plantaciniuose miškuose.

Numatoma, kad gamtinių buveinių atkūrimas turi būti suplanuotas saugomos rūšies apsaugos veiksmų plane, saugomos teritorijos planavimo dokumente arba aplinkos ministro įsakymu patvirtintuose Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijų apsaugos tiksluose.

Nustatoma papildoma išimtis dėl prievolės mokėti piniginę kompensaciją vykdant miško žemės naudmenų pavertimo darbus atkuriant gamtines buveines, kultūros paveldo objektų teritorijų sklypams formuoti ir naudoti ir plantaciniuose miškuose. Atkuriant gamtines buveines išimtis reikalingas, nes kraštovaizdžio gamtinių buveinių atkūrimas yra nuostolingas ekonomine prasme, tokiu būdu atkuriamos praeityje egzistavusios palankios atviro kraštovaizdžio gamtinių buveinių aplinkos sąlygos. Kultūros paveldo objektų teritorijų sklypams formuoti ir naudoti išimties poreikis kyla iš siekio formuoti kraštovaizdį, eksponuoti ir tvarkyti piliakalnių bei kitus kultūros paveldo objektus. Plantaciniuose miškuose išimtis reikalinga siekiant sudaryti palankias sąlygas žemės savininkui įveisti plantacinius miškus ir atsiradus poreikiui vėl atkurti buvusias naudmenas. Tokiu būdu sudaromos patrauklesnės sąlygos naudoti papildomus ne miško žemės plotus medienos auginimui ir tiekimui bioekonomikai ar bioenergetikai.

Siūloma netaikyti išimtinio miško žemės pavertimo atvejo paversti miško žemę kitomis naudmenomis naudingųjų iškasenų eksploatavimo teritorijoms formuoti ir naudoti, kai baigiama eksploatuoti šiuo metu naudojamo telkinio dalis, dėl kurios yra išduotas leidimas naudoti naudingąsias iškasenas, ir nėra galimybės tęsti telkinio eksploatavimo ne miško žemėje – II grupės miškuose, III grupės vandens telkinių apsaugos zonų, laukų apsauginiuose miškuose, valstybinių

parkų ir valstybinių rezervatų buferinės apsaugos zonų miškuose, miškuose, esančiuose vieno kilometro atstumu nuo Baltijos jūros ir Kuršių marių, valstybiniuose parkuose, draustiniuose, biosferos rezervatuose ir biosferos poligonuose. Šiuo reguliavimu atsisakoma naudingųjų iškasenų teritorijų plėtros saugomose teritorijose, apsauginiuose miškuose, kurie vertingi gamtiniu požiūriu, tuo pačiu išsaugomi socialiniu požiūriu svarbūs rekreaciniai miškai, ekologiniu požiūriu svarbūs apsauginiai miškai.

Numatoma netaikyti išimtinio miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis atvejo teisėtai pastatyto pastato arba pastato su jo priklausiniais, Nekilnojamojo turto registre įregistruoto kaip atskiros nekilnojamojo turto objekto (pagrindinio daikto), sklypui formuoti, tais atvejais kai pastatyti pastatai arba pastatai su jų priklausiniais galiojančiuose teritorijų planavimo dokumentuose planuojami nugriauti.

Atsižvelgiant į įstatymu siekiamus nustatyti pokyčius bei lėšų poreikį jų įgyvendinimui, taip pat reikalingų parengti poįstatyminių teisės aktų apimtis, siūloma nustatyti skirtingus įstatymo įsigaliojimo terminus – pereinamuoju laikotarpiu nuo 2026 m. sausio 1 d. iki 2028 m. gruodžio 31 d. įsigaliojusių pagrindinės įstatymo nuostatos, Vyriausybės įgaliota institucija parengtų ir patvirtintų miškų priskyrimo miškų grupėms planus, būtų mokamos kompensacijos už veiklos apribojimus II grupės miškuose, o esminiai pokyčiai – naujų miškų grupių nustatymas ir su tuo susijusios nuostatos – įsigaliojusių nuo 2029 m. sausio 1 d.

Administracinių nusižengimų kodeksas

271 straipsnyje atsisakoma atsakomybės už privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nustatytos tvarkos pažeidimą, nes tokios atskiros tvarkos pagal siūlomus įstatymų pakeitimus neliktų, taip pat numatoma atsakomybė tik už miškotvarkos projektų rengimo reikalavimų pažeidimus, kai dėl to pateiktas tvirtinti vidinės miškotvarkos projektas įvertinamas neigiamai.

Išskaidžius miško atkūrimo procesą į dvi dalis - kirtaviečių arba žuvusių medynų apželdinimą arba atželdinimą medžių rūšimis, taikant želdinimą skatinančias priemones per 3 metus, ir miško atkūrimą, kai taikant želdinių arba želdinių priežiūros ir apsaugos priemones susiformuoja medynas, 276 straipsnyje numatyta atsakomybė už kiekvieno iš minėtų dviejų procesų neatlikimą per Miškų įstatyme nustatytus terminus arba pakartotiną neatlikimą nustačius pažeidimą arba nesilaikant aplinkos ministro tvirtinamų miško atkūrimo ir įveisimo nuostatų reikalavimų. Padidintos baudos už laiku neatkurtą mišką, aplinkos ministro tvirtinamų Miško dauginamosios medžiagos nuostatų ir Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatų reikalavimų pažeidimus, atsižvelgiant į per pastarąjį dešimtmetį išaugusias miško dauginamosios medžiagos išauginimo, miško atkūrimo, priežiūros ir apsaugos kaštus, turės teigiamos įtakos miško atkūrimo darbų kokybei.

Įstatymų pakeitimais atsisakant valstybinių miškų apsaugos pareigūnų instituto, atitinkamai atsisakoma jų kompetencijos administracinių nusižengimų bylose.

Aplinkos apsaugos įstatymas

Atsižvelgus į tai, kad siūlomais pakeitimais sėklinės miško bazės, miško dauginamosios medžiagos kilmės, kokybės ir prekybos ja priežiūrą vietoj Aplinkos apsaugos departamento vykdytų Valstybinė miškų tarnyba, atitinkamai įstatyme įtvirtinama, kad juridinių asmenų padarytus Miško dauginamosios medžiagos nuostatų reikalavimų pažeidimus tiria, juridinių asmenų padarytų pažeidimų protokolus surašo ir bylas dėl ekonominių sankcijų skyrimo nagrinėja Valstybinės miškų tarnybos įgalioti pareigūnai.

Atsisakoma atsakomybės už privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nustatytos tvarkos pažeidimą, nes tokios atskiros tvarkos pagal siūlomus įstatymų pakeitimus neliktų, taip pat numatoma atsakomybė tik už miškotvarkos projektų rengimo reikalavimų pažeidimus, kai dėl to pateiktas tvirtinti miškotvarkos projektas įvertinamas neigiamai.

Miško atkūrimo procesą ir jo terminus išskaidžius į 2 dalis – miško želdinimą (atžėlinimą) medžių rūšimis ir miško atkūrimą 9-10 metų laikotarpyje po kirtimų arba žuvusio medyno, želdinių ir žėlinių žuvimo fakto nustatymo, keičiamos šio straipsnio nuostatos dėl atsakomybės už kiekvieną laiką neatliktą ar pakartotinai (nustačius pažeidimą) neatliktą veiksmą per nustatytus terminus ir reikalavimus. Nustatyti atsakomybę už kiekvieną miško atkūrimo etapą būtina dėl to, kad laiku neapželdinus ar neatžėlus miškui (per 3 metų laikotarpį), vėliau, pasikeitus atkūrimo sąlygoms - atsiradus konkuruojančiai augalijai (žolėms, puskrūmiams, krūmams), augavietei suvelėnėjus ir pasikeitus jos hidrologiniam režimui, susidaro nepalankios sąlygos mišką atželdinti ar jam atželti. Pavėlavus laiką atlikti pradinį miško atkūrimo etapą, vėliau kirtavietės atžėlinimas taptų neįmanomas dėl nepalankių savaiminukams atsirasti sąlygų arba tektų atlikti pertvarkymą, kad būtų galima apželdinti dirbtiniu būdu

Saugomų teritorijų įstatymas

Atsisakoma su Miškų įstatymo reguliavimu nederančios nuostatos, kad miško žemę galima paversti kitomis naudmenomis draustiniuose, valstybiniuose parkuose, biosferos rezervatuose ir biosferos poligonuose reikmėms, susijusioms su šių saugomų teritorijų apsauga, tvarkymu, pritaikymu visuomenės poreikiams ir naudojimui rekreacijai.

Numatoma, kad miško žemė paversti kitomis naudmenomis draustiniuose, valstybiniuose parkuose, biosferos rezervatuose ir biosferos poligonuose galima, kai to reikia atkurti gamtinėms buveinėms miškuose.

Numatoma sulygtinti Saugomų teritorijų įstatymo ir Miškų įstatymo nuostatas dėl vienkartinės kompensacijos dydžio apskaičiavimo principus, įtvirtinama, kad kompensacijos būtų išmokamos vieną kartą, kai kompensacijos dydis neviršija 10 000,00 eurų, arba mokamos dalimis kiekvienais metais ne ilgiau kaip 20 metų, kai kompensacijos dydis viršija 10 000,00 eurų, nuo administracinio sprendimo skirti kompensaciją patvirtinimo.

Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas

Numatoma, kad miško žemėje galima įrengti laikinuosius privažiavimo kelius į statybvietybę įgyvendinant valstybei svarbius projektus. Šis reguliavimas perkeliamas iš galiojančio Miškų įstatymo, kuris nekonkrečiai nurodo, kad įgyvendinant valstybei svarbius projektus miško žemėje gali būti netaikomi specialiųjų žemės naudojimo sąlygų ribojimai.

Teritorijų planavimo įstatymas

Atsisakoma miškų tvarkymo schemų kaip specialiųjų teritorijų planavimo dokumentų.

Žemės įstatymas

Numatomas valstybinės miško žemės nuomos draudimas. Pagal šiuo metu galiojančias nuostatas nuomoti miško žemę ne miškų ūkio veiklai gali tik Nacionalinė žemės tarnyba, nes kitiems patikėtiniams (miškų ūrėdijai, savivaldybėms) galioja Žemės įstatymo 7 straipsnio 6 dalyje nustatytas draudimas išnuomoti jiems patikėjimo teise perduotus valstybinius miško žemės sklypus. Numatoma,

kad Nacionalinė žemės tarnyba neturėtų nuomoti miško žemės, o ją perduoti kitiems patikėtiniams arba įstatymų nustatytais atvejais parduoti privatiems asmenims. Taip pat numatoma, kad iki įstatymo įsigaliojimo sudarytos miško žemės nuomos sutartys toliau galiotų jose nurodytomis sąlygomis ir terminais.

25 straipsnio pakeitimais numatoma, kad miškų ūkio paskirties žemei priskiriama ir privati žemė, kurioje numatoma įveisti mišką. Šis pakeitimas reikalingas dėl to, kad įveisiant mišką žemės sklypuose, miško žemės naudmena nustatoma tik po to, kai yra įveisiamas miškas, o pagrindinė žemės naudojimo paskirtis į miškų ūkio paskirtį turi būti pakeičiama jau tvirtinant kaimo plėtros žemėtvarkos projektą, kuriame yra tik suplanuota esamose žemės ūkio ar kitose naudmenose įveisti mišką. Atsižvelgiant į nuo 2029 m. sausio 1 d. įsigaliosiančias naujas miškų grupes, šiame straipsnyje taip pat numatoma, kad miškų ūkio paskirties žemės sklypai būtų skirstomi į ekologinio prioriteto daugiafunkčių miškų sklypus, socialinio prioriteto daugiafunkčių miškų sklypus, ekonominio prioriteto daugiafunkčių miškų sklypus ir plantacinių miškų sklypus.

45 straipsnio 2¹ dalyje nustatoma, kad žemės sklypo (jo dalies), reikalingo šio straipsnio 1 dalies 11 punkte nurodytai miško viešosios rekreacijos funkcijai užtikrinti, paėmimas visuomenės poreikiams vykdomas vadovaujantis savivaldybės lygmens miesto teritorijos bendruoju planu nerengiant nurodyto motyvuoto pagrindimo.

46 straipsnio 3 dalyje nustatoma, kad papildoma viešosios rekreacijos funkcija, nurodyta Miškų įstatyme, būtų atliekama tais atvejais, kai Nacionalinė žemės tarnyba yra žemės paėmimu suinteresuota institucija.

Pajūrio juostos įstatymas

10 straipsnio 2 dalyje atsisakoma valstybinių miškų apsaugos pareigūnų kompetencijos atliekant žemės naudojimo ir šio įstatymo nustatytą veiklos apribojimų valstybinę kontrolę.

Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas

13 straipsnis numato, kad miškus valstybinės reikšmės miškams, miestų miškams, sėklinės miško bazės objektams, valstybiniams miško medelynams, miškų mokslinio tyrimo ir mokymo miškams ir miško parkams priskiria aplinkos ministras. Išbraukiama nuostata dėl miestų sanitarinės apsaugos pirmosios zonos miškų, kadangi tokie miškai netvirtinami. Šiame straipsnyje vartojami terminai suderinti su Miškų įstatymo projekte vartojamais terminais, patikslinamos objektų kategorijos, išbraukiamos negaliojančios objektų kategorijos (pvz., „miško daigynai”).

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Siūlomas reguliavimas konstruojamas taip, kad subalansuotų tarpusavyje skirtingus ir konkuruojančius atskirų visuomenės grupių interesus į miškus ir tokiu būdu leistų išvengti neigiamų reguliavimo pasekmių vertinant valstybės mastu.

Didžiausias pakeitimas susijęs su nauja miškų grupių sistema ir didesniais miško kirtimų apribojimais ekologinės ar socialinės svarbos miškuose kartu su tokių miškų plėtra ekonominės svarbos miškų sąskaita, taip pat griežtos apsaugos (rezervatinių) miškų plėtra, lems medienos tiekimo iš ekologinio ir socialinio prioriteto miškų sumažėjimą, kuriam kompensuoti tvaraus miško naudojimo rėmuose numatoma leisti intensyviau naudoti ekonominio prioriteto miškus, taip pat sudaryti prielaidas plėtoti plantacinius miškus, juos naujai įveisiant ne miško žemėje. Tokiu būdu

pakeitimai leis akivaizdžiai sumažinti kirtimų apimtis saugomose teritorijose ir visuomenei svarbiuose miškuose prie gyvenamosios aplinkos, tačiau tuo pačiu užtikrinti stabilų ir artimą dabartiniam medienos tiekimą rinkai (medienos pramonei ir energetikai).

Remiantis Valstybinės miškų tarnybos statistiniais duomenimis, atlikti preliminarūs skaičiavimai dėl miškų plotų paskirstymo nuo 2029 m. planuojamoms naujoms miškų grupėms. Konkretūs skaičiai priklausys nuo Vyriausybės patvirtintų normatyvų ir jų taikymo rengiant miškų priskyrimo miškų grupėms planus. Remiantis šiais skaičiavimais ir prielaidomis, planuojama, kad nuo 2029 m.:

1. 1 grupės griežtos apsaugos miškų bus 10 proc. visų šalies miškų, t. y. 220 218,6 ha. Skaičiavimai remiasi prielaida, kad šią miškų grupę sudarys I gr. rezervatiniai miškai (27 283 ha), visos III-IV gr. valstybiniuose miškuose esančios kartinės miško buveinės ir reprezentatyviniai miškų plotai pagal FSC reikalavimus (43 388,2 ha, iš jų III gr. - 8 847,7 ha, IV gr. - 34 540,5 ha.) ir 149 547,4 ha IIA gr. miškų.

2. 2 grupės ekologinio prioriteto miškai sudarys 360 068 ha plotą arba 16,35 proc. visų šalies miškų. Skaičiavimai remiasi prielaidomis, kad šią miškų grupę sudarys esamos IIA gr. miškai (195 496 ha, iš kurių privačių miškų – 74,8 tūkst. ha), 100 proc. III gr. miškų, esančių gamtiniuose draustiniuose, EB buveinėse, genetiniai sklypai (iš viso: 66055 ha, iš kurių privačių miškų – 27219 ha), 50 proc. IV gr. miškų, esančių gamtiniuose draustiniuose, EB buveinėse, genetiniai sklypai (iš viso: 151383/2 lygu 75691,5 ha, iš kurių privačių – 49775/2 lygu 24887,5 ha), 50 proc. III gr. miškų, esančių kompleksiniuose draustiniuose (iš viso: 45529/2 lygu 22764,5 ha, iš kurių privačių miškų – 19954/2 lygu 9977 ha) ir 25 proc. IV gr. miškų, esančių kompleksiniuose draustiniuose (iš viso: 243 ha x 0,25 lygu 60,75 ha, iš jų privačių miškų – 59 ha x 0,25 lygu 14,75 ha).

3. 3 grupės socialinio prioriteto miškai sudarys 148 355,75 ha plotą arba 6,74 proc. visų šalies miškų. Skaičiavimai remiasi prielaidomis, kad šią miškų grupę sudarys esamos IIB gr. miškai (56 059 ha, iš kurių privačių miškų – 12,3 tūkst. ha), 100 proc. III gr. miškų, esančių kultūriniuose draustiniuose ir rezervatuose, viešosios paskirties rekreacinėse zonose, miesteliuose (iš viso: 2984 ha, iš kurių privačių miškų – 1679 ha), 50 proc. IV gr. miškų, esančių kultūriniuose draustiniuose ir rezervatuose, viešosios paskirties rekreacinėse zonose, miesteliuose (iš viso: 5823/2 lygu 2911,5 ha, iš kurių privačių miškų – 3602/2 lygu 1801 ha), 50 proc. III gr. miškų, esančių kompleksiniuose draustiniuose (iš viso: 45529/2 lygu 22764,5 ha, iš kurių privačių miškų – 19954/2 lygu 9977 ha), 25 proc. IV gr. miškų, esančių kompleksiniuose draustiniuose (iš viso: 243 ha x 0,25 lygu 60,75 ha, iš jų privačių miškų – 59 ha x 0,25 lygu 14,75 ha), 100 proc. III gr. miškų, esančiuose priemiesčiuose (20 157 ha, iš jų privačių miškų – 9888 ha) ir 50 proc. IV gr. miškų, esančiuose priemiesčiuose (86838/2 lygu 43419 ha, iš jų privačių – 37681/2 lygu 18840,5 ha).

4. 4 grupės ekonominio prioriteto miškai sudarys 1 473 331,65 ha plotą arba 66,9 proc. visų miškų. Šių miškų plotas apskaičiuojamas: iš viso miškų ploto išminusuojant paskaičiuotų planuojamų 1-3 ir 5 grupių miškų plotą, t. y. 2202186-220218,6-360068-148355,75-212 lygu 1471744,25 ha.

5. 5 grupės plantacinių miškų plėtra bus galima tik ne dabartinės miško žemės sąskaita, todėl įtakos kitų grupių miškų plotų pasiskirstymui neturės, bet papildomos įstatyme nustatomos priemonės, kaip lengvesnis tokių miškų pavertinimas kitomis naudmenomis, paskatins daugiau įveisti ir plantacinių miškų ne miško žemėje.

Pažymėtina, kad nustatant naujas miškų grupes, kurioms taikomi papildomi veiklos apribojimai, prioritetas bus teikiamas valstybinių miškų priskyrimui.

Sumažinus savaiminukų amžiaus ribą nuo 20 iki 10 metų, nuo kurios savaime apaugantys mišku žemės plotai būtų traukiami į miško žemės apskaitą, išplečiamos miškingumo didinimo galimybės, tačiau privačioje žemėje nustačius, kad į miško žemės apskaitą savaiminiai miškai bus traukiami tik žemės savininko pageidavimu, atsiranda aiškus poreikis tokio veiksmo finansiniam skatinimui. Valstybinės miškų tarnybos duomenimis, privačioje žemėje yra didžioji dalis (apie 18 tūkst. hektarų) į miško žemės apskaitą neįtrauktų savaiminių miškų, todėl siekiant jų neprarasti, numatoma skirti kompensacijas žemės savininkams už šių plotų įtraukimą į miškų apskaitą ir naudojimą miškų ūkio veiklai. Pagal atnaujintą Nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą numatoma išsaugoti 16 tūkst. hektarų medžių savaiminukų privačioje žemėje, tokiam skatinimui skiriant 12,8 mln. eurų laikotarpyje iki 2030 metų.

Miško atkūrimo procesą išskaidžius į dvi dalis – miško atžėlimą ir atsodinimą per 3 metus ir visišką miško atkūrimo proceso baigimą, kai susiformuoja medynas, sudaromos teisinės prielaidos kokybiškesniam miškų atkūrimui, kuomet vertinamas ne tik pats miško atsodinimas, bet ir būtinieji želdinių ir žolinių priežiūros ir apsaugos darbai, kurie lemia kokybišką medyną. Tačiau rezultatui pasiekti būtina sustiprinti ir užtikrinti tinkamą visų šių procesų kontrolę, ypač vėlesniais metais ir pagal adekvatų rizikos vertinimą, dėmesį skiriant tiek privatiems, tiek ir valstybiniams miškams.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Kriminogeninei situacijai ir korupcijai įstatymai įtakos neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Pagal Ūkio subjektų administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimo metodiką vertinamas sukeliamas ūkio subjektams administracinės naštos pokytis dėl miškų ūkio paskirties žemės įsigijimo ribojimų panaikinimo, atsisakius pirmumo teisės įsigyti miškų ūkio paskirties žemę besiribojančių miško valdų savininkams, dėl miškotvarkos projekto rengimo privalomumo sumažėjimo dėl leidimų kirsti mišką išdavimo tvarkos supaprastinimo. Numatomas 530 662,53 Eur naštos sumažėjimas ūkio subjektams.

Įstatymų projektuose numatytos nuostatos turės teigiamą poveikį verslo sąlygoms ir jo plėtrai dėl miškų ūkio paskirties žemės įsigijimo ribojimų atsisakymo, pirmumo teisės įsigyti besiribojančias miško valdas atsisakymo, nes nebeliks perteklinių administracinių procedūrų, kai pardavėjas norėdamas parduoti, o pirkėjas – pirkti miško valdą, visais atvejais privalėjo kreiptis į valstybės instituciją dėl pažymų gavimo ir atitinkamai kiekvieno miško valdos pirkimo-pardavimo sandorio sudarymas labai užsitęsavo. Leidimų kirsti mišką išdavimo tvarkos supaprastinimas, dalies miškotvarkos projektų privalomumo atsisakymas ir sutrumpėjusios procedūros taip pat leis lengviau planuoti ir plėtoti su miškais susijusią ūkio veiklą.

Sudarius prielaidas įvairesnei nemedieninei veiklai, ypač socialinio prioriteto miškuose, atsiras naujų verslų miškuose galimybės, taip pat papildomų pajamų šaltiniai privačių miškų savininkams.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Priėmus Įstatymų projektus, nereikės priimti ar keisti kitų įstatymų, taip pat nereikės pripažinti teisės aktų netekusiais galios.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymų projektai parengti laikantis nustatytų reikalavimų. Įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai derinami Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas, Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Priėmus Įstatymų projektus, Vyriausybė turės pakeisti, priimti ar pripažinti netekusiais galios jos kompetencijai priskirtus įgyvendinamuosius teisės aktus:

1. 1997 m. liepos 24 d. nutarimą Nr. 799 „Dėl Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nuostatų patvirtinimo“;

2. 2007 m. gruodžio 19 d. nutarimą Nr. 1369 „Dėl Valstybinės reikšmės miškų plotų schemų rengimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

3. 2001 m. rugsėjo 26 d. nutarimą Nr. 1171 „Dėl Miškų priskyrimo miškų grupėms tvarkos aprašo ir Miškų priskyrimo miškų grupėms normatyvų patvirtinimo“;

4. 2017 m. lapkričio 30 d. nutarimą Nr. 972 „Dėl Prekybos valstybiniuose miškuose pagaminta žaliavine mediena ir miško kirtimo liekanomis tvarkos aprašo patvirtinimo“;

5. 2001 m. spalio 31 d. nutarimą Nr. 1286 „Dėl Nenukirsto valstybinio miško skyrimo ir pardavimo taisyklių patvirtinimo“;

6. 2003 m. spalio 9 d. nutarimą Nr. 1255 „Dėl Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastro steigimo ir jo nuostatų patvirtinimo“;

7. 2008 m. kovo 26 d. nutarimą Nr. 272 „Dėl Per penkerius metus neatkurtų privačių miškų atkūrimo miško savininkų lėšomis tvarkos aprašo patvirtinimo“;

8. 2007 m. lapkričio 21 d. nutarimą Nr. 1257 „Dėl valstybinės miškų ūkio paskirties žemės sklypų nuomos ne miškų ūkio veiklai organizuoti“;

9. 2011 m. lapkričio 16 d. nutarimą Nr. 1348 „Dėl valstybinės miškų ūkio paskirties žemės sklypų pardavimo“;

10. 2014 m. vasario 5 d. nutarimą Nr. 97 „Dėl Atlyginimo asmenims už valstybės nuosavybės paimtą žemės ūkio paskirties ar miškų ūkio paskirties žemę taisyklių patvirtinimo“;

11. 2000 m. gruodžio 15 d. nutarimą Nr. 1458 „Dėl konkrečių valstybės rinkliavos dydžių sąrašo ir valstybės rinkliavos mokėjimo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo“;

12. 2015 m. gruodžio 2 d. nutarimą Nr. 1250 „Dėl Bendros miško kelių priežiūros ir taisymo (remonto) visų nuosavybės formų miškuose tvarkos aprašo patvirtinimo“;

13. 1995 m. birželio 7 d. nutarimą Nr. 500 „Dėl Miškų priešgaisrinės apsaugos taisyklių patvirtinimo“;

14. 2000 m. gegužės 12 d. nutarimą Nr. 545 „Dėl Lietuvos kariuomenės karinių poligonų ir karinio mokymo teritorijų“;

15. 2004 m. rugpjūčio 19 d. nutarimą Nr. 996 „Dėl Saugomų teritorijų tipinio apsaugos reglamento patvirtinimo“;

16. 1998 m. liepos 31 d. nutarimą Nr. 966 „Dėl Miško fondo 1998 metų suvestinės sąmatos patvirtinimo“;

17. 1997 m. spalio 23 d. nutarimą Nr. 1154 „Dėl valstybinės reikšmės miškų plotų patvirtinimo“;

18. nustatyti kompensacijų apskaičiavimo ir išmokėjimo tvarką.

Numatoma įgyvendinamųjų teisės aktų konsolidacija – visi su Miškų įstatymo įgyvendinimu susiję Vyriausybės nutarimai būtų tvirtinami vienu nutarimu.

Atitinkamai bus keičiami, priimami ir (ar) pripažįstami netekusiais galios aplinkos ministro įsakymai, vadovaujantis aukščiau nurodytais įstatymais ir Vyriausybės nutarimais:

1. 2006 m. rugsėjo 1 d. įsakymas Nr. D1-406 „Dėl Miškų tvarkymo schemų ir Vidinės miškotvarkos projektų rengimo taisyklių patvirtinimo“;

2. 1998 m. rugsėjo 30 d. įsakymas Nr. 194 „Dėl nenukirto valstybinio miško kainų“;

3. 2010 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. D1-1055 „Dėl Leidimų kirsti mišką išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

4. 2010 m. sausio 27 d. įsakymas Nr. D1-79 „Dėl Miško kirtimų taisyklių patvirtinimo“;

5. 2008 m. liepos 2 d. įsakymas Nr. D1-362 „Dėl Pagrindinių miško kirtimų normos nustatymo metodikos patvirtinimo“;

6. 2004 m. lapkričio 10 d. įsakymas Nr. D1-577 „Dėl Biržių atrėžimo ir įvertinimo taisyklių patvirtinimo“;

7. 2004 m. lapkričio 8 d. įsakymas Nr. D1-570 „Dėl Valstybinės miškų inventorizacijos atrankos metodu nuostatų patvirtinimo“;

8. 2014 m. spalio 9 d. įsakymas Nr. D1-823 „Apvaliosios medienos gabenimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

9. 2002 m. balandžio 22 d. įsakymas Nr. 192 „Dėl Savavališkai iškirstų medžių ir krūmų, augusių miško žemėje, ir pagamintos apvaliosios medienos ištraukimo arba išvežimo tvarkos patvirtinimo“;

10. 2014 m. kovo 6 d. įsakymas Nr. D1-249 „Dėl Fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos žalos aplinkai atlyginimo dydžio metodikos patvirtinimo“;

11. 2019 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. D1-777 „Dėl Miškų ūkio paskirties žemės sklypų pirkėjo deklaracijų ir Miškų ūkio paskirties žemės sklypo (-ų) pirkėjo deklaracijų pildymo ir pateikimo taisyklių patvirtinimo“;

12. 2012 m. birželio 8 d. įsakymas Nr. D1-487 „Dėl informacijos ir statistinių duomenų apie miškų ūkio veiklą privačiose miško valdose teikimo ir kai kurių Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymų pripažinimo netekusiais galios“;

13. 2002 m. balandžio 30 d. įsakymas Nr. 219 „Dėl Privatizuojamų miškų kirtimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

14. 2004 m. lapkričio 8 d. įsakymas Nr. D1-569 „Dėl miško kirtimo privačiose valdose, kurioms nėra sudarytas miškotvarkos projektas, tvarkos aprašo patvirtinimo“;

15. 2013 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. D1-849 „Dėl Lankymosi miške taisyklių patvirtinimo“;

16. 2008 m. balandžio 14 d. įsakymas Nr. D1-199 „Dėl Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatų patvirtinimo“;

17. 2003 m. spalio 29 d. įsakymas Nr. 521 „Dėl Miško dauginamosios medžiagos nuostatų patvirtinimo“;

18. 2004 m. kovo 29 d. įsakymas Nr. 3D-130/D1-144 „Dėl Miško įveisimo privačioje ne miško ne miško žemėje tvarkos aprašo patvirtinimo“;

19. 2012 m. gegužės 8 d. įsakymas Nr. D1-409/3D-331 „Dėl Medžių savaiminukais apaugusios ne miško žemės inventorizacijos ir įtraukimo į apskaitą tvarkos aprašo patvirtinimo“;

20. 2001 m. liepos 2 d. įsakymas Nr. 353 „Dėl Metinės pagrindinių miško kirtimų normos tikslinimo tvarkos patvirtinimo“;

21. 2023 m. kovo 13 d. Nr. įsakymas D1-70 įsakymas „Dėl Aplinkos ministerijos biudžeto programų lėšų naudojimo ir administravimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

22. 2009 m. birželio 9 d. įsakymas Nr. D1-318 „Dėl Miško dauginamosios medžiagos tiekėjų sąrašo sudarymo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

23. 2004 m. gruodžio 14 d. įsakymas Nr. D1-641 „Dėl Leidimų įvežti ir naudoti miško dauginamąją medžiagą miškui želdinti išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

24. 2007 m. balandžio 11 d. įsakymas Nr. D1-204 „Dėl Miško sanitarinės apsaugos taisyklių patvirtinimo“;

25. 2015 m. spalio 16 d. įsakymas Nr. D1-747 "Dėl specialiųjų apsaugos ir stichinių nelaimių padarinių šalinimo miškuose priemonių nustatymo";

26. 2011 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. D1-499 „Dėl Miškų inventorizacijos ir ūkinių priemonių projektavimo darbų kokybės vertinimo metodikos patvirtinimo“;

27. 2021 m. gegužės 26 d. įsakymas Nr. D1-319 „Dėl valstybinių miškų apsaugos pareigūnų statuso suteikimo tvarkos nustatymo ir valstybinių miškų apsaugos pareigūnų statuso suteikimo“;

28. 2010 m. gegužės 31 d. įsakymas Nr. D1-452 „Dėl Miškų konsultacinės tarybos sudarymo“;

29. 2021 m. birželio 30 d. įsakymas Nr. D1-396 „Dėl Asmenų, transporto priemonių, jų krovinų stabdymo ir tikrinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

30. 2005 m. sausio 20 d. įsakymas Nr. 3D-37/D1-40 „Dėl Žemės naudojimo būdų turinio aprašo patvirtinimo“;

31. 2018 m. sausio 8 d. įsakymas Nr. D1-7 „Dėl valstybės įmonių Alytaus, Anykščių, Biržų, Druskininkų, Dubravos eksperimentinės-mokomosios, Ignalinos, Jonavos, Joniškio, Jurbarko, Kaišiadorių, Kauno, Kazlų Rūdos mokomosios, Kėdainių, Kretingos, Kupiškio, Kuršėnų, Marijampolės, Mažeikių, Nemenčinės, Pakruojo, Panevėžio, Prienų, Radviliškio, Raseinių, Rietavo, Rokiškio, Šakių, Šalčininkų, Šiaulių, Šilutės, Švenčionių, Tauragės, Telšių, Tytuvėnų, Trakų, Ukmergės, Utenos, Valkininkų, Varėnos, Veisiejų, Vilniaus, Zarasų miškų urėdijų reorganizavimo“;

32. 2005 m. spalio 25 d. įsakymas Nr. D1-506 "Nepriklausomų medienos matuotojų kvalifikacijos atestatų išdavimo, galiojimo sustabdymo, galiojimo sustabdymo panaikinimo ir galiojimo panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo";

33. nustatomi miško darbų saugos reikalavimai;

34. nustatoma bendros miško kelių priežiūros ir remonto visų nuosavybės formų miškuose organizavimo ir įgyvendinimo tvarka;

Numatoma įgyvendinamųjų teisės aktų konsolidacija – visi su Miškų įstatymo įgyvendinimu susiję aplinkos ministro įsakymai būtų tvirtinami vienu įsakymu.

Ekonomikos ir inovacijų ministras turės pakeisti 2021 m. kovo 16 d. įsakymą Nr. 4-193 „Dėl Valstybės valdomų įmonių ir jų dukterinių bendrovių vykdomų specialiųjų įpareigojimų sąrašo patvirtinimo“.

Valstybės įmonės Valstybinių miškų urėdijos vadovas turės pripažinti netekusiais galios:

1) 2021 m. liepos 13 d. įsakymą Nr. ĮS(E)-21-119 „Dėl Valstybinių miškų apsaugos pareigūnų pažymėjimų išdavimo, keitimo, grąžinimo, naudojimo ir apskaitos tvarkos aprašo ir Valstybinių miškų apsaugos pareigūno pažymėjimo formos patvirtinimo“;

2) 2021 m. liepos 7 d. įsakymą Nr. ĮS(E)-21-113 „Dėl Valstybinių miškų apsaugos pareigūnų uniformos aprašymo patvirtinimo“;

3) 2021 m. sausio 14 d. įsakymą Nr. ĮS(E)-21-5 „Dėl Kriterijų, pagal kuriuos valstybinių miškų pareigūnų nustatyti administraciniai nusižengimai laikomi mažai pavojinga veika, nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti:

Atlikta lėšų poreikio Miško įstatymo įgyvendinimui analizė. Remiantis detaliais paskaičiavimais, Miško įstatymo įgyvendinimui 2026-2028 m. reikės apie 27,6 mln. Eur valstybės biudžeto lėšų kompensacijoms privatiems asmenims už nustatomus pagrindinių miško kirtimų draudimus IIA ir IIB grupių miškuose. Valstybinės miškų tarnybos statistiniais duomenimis, IIA ir IIB grupių privačiuose miškuose yra 6235 ha medynų, pasiekusių gamtinės brandos amžių, ir planuojama, kad 40,9 ha medynų pasieks gamtinę brandą per 5 metus. Apskaičiuota, kad vidutinis kompensacijos dydis būtų 4 392,9 Eur/ha. Įvertinant tai, kad tikslus lėšų poreikis priklausys nuo besikreipiančiųjų prašymų teikimo intensyvumo (manyta, kad pradžioje besikreipiančiųjų bus mažiau nei sekančiais metais) bei kompensacijos išmokėjimo laikotarpio, manome, kad maksimalų lėšų poreikį laikotarpiui galima būtų paskirstyti taip: 2026 m. – 5,0 mln. Eur; 2027 m. – 10,0 mln. Eur; 2028 m. – 12,6 mln. Eur.

Nuo 2029 m. nustačius naują miškų grupių sistemą, papildomai reikės apie 286,5 mln. Eur. valstybės biudžeto lėšų kompensacijoms. Atliekant lėšų poreikio kompensacijoms skaičiavimus, buvo remtasi prielaidomis, pagrindžiančiomis esamų III-IV grupių miškų plotų priskyrimą naujoms miškų grupėms (žr. šio aiškinamojo rašto 5 punktą). Apskaičiuota, kad kompensacijos būtų mokamos iš viso 191 398,25 ha privačių miškų plotui jame nustatant brandžių miškų plotus. Planuojama, kad 2029-2039 m. laikotarpiu 2-3 grupių miškuose brandūs medynai sudarys 49 660,4 ha plotą. Kompensacijos dydis (5 769,90 Eur/ha) apskaičiuotas įvertinant nuostolius, patiriamus dėl brandžių medžių kirtimų uždraudimo, įvertinant pajamas, kurios galėjo būti gautos pardavus medieną rinkoje (vadovautasi VI Valstybinių miškų urėdijos 2019-2023 m. vidutine medienos kaina), vidutinės medienos ruošos sąnaudas (naudota 2024 m. medienos ruošos sąnaudų plynuose kirtimuose kaina, nes ji dėl darbo užmokesčio kilimo linkusi tik didėti, todėl imami šių metų duomenys), taip pat miško atkūrimo, priežiūros, jaunuolynų ugdymo sąnaudas, įvertinant galimybes vykdyti kirtimus ir naudoti kitas miško ekosistemų atliekamas funkcijas (daryta prielaida, kad privačių miškų savininkams nėra apribojama kita nemedieninė veikla, jie galės naudotis miško ekosistemų atliekamomis funkcijomis ir gauti 10 proc. finansinės naudos iš šios veiklos, kurios negalėtų gauti jei miškas būtų iškirstas).

Skaičiavimai atlikti remiantis Valstybinės miškų tarnybos ir VĮ Valstybinių miškų urėdijos statistiniais duomenimis.

Siekiant sumažinti finansinę naštą valstybei, Įstatymo projektu nustatoma, kad kompensacijos būtų išmokamos vieną kartą, kai kompensacijos dydis neviršija 10 000,00 eurų, arba mokamos dalimis kiekvienais metais ne ilgiau kaip 20 metų, kai kompensacijos dydis viršija 10 000,00 eurų, nuo administracinio sprendimo skirti kompensaciją patvirtinimo. Tokiu būdu 20 metų kasmet lėšų poreikis kompensacijoms mokėti sudarytų 10-14 mln. Eur. Tikslesniais skaičiavimais, lėšų poreikis 2029 m. sudarytų 11,0 mln. Eur, 2030 m. – 11,2 mln. Eur, 2031 m. – 11,3 Eur, 2032 m. – 11,5 mln. Eur, 2033 m. – 12,1 mln. Eur.

Atsižvelgiant į Įstatymo projekto 5 straipsnio 5 dalies nuostatas, planuojama, kad iš įsiterpusių miško žemės plotų pardavimų privačion nuosavybėn surinktos lėšos galėtų būti naudojamos šioms kompensacijoms mokėti. Nacionalinės žemės tarnybos ir Valstybinės miškų tarnybos duomenimis, Laisvos valstybinės žemės fonde yra 20633 ha (31984 objektai), kurie galėtų būti parduodami privačion nuosavybėn be aukciono ir kurių plotas svyruoja nuo 500 kv. m iki 3 ha (vidutinis sklypo plotas – 0,6 ha,), ir 12014 ha (1987 objektai), kurie galėtų būti parduodami aukcionuose ir kurių plotas yra daugiau nei 3 ha (vidutinis sklypo plotas – 6 ha). Miško su žeme kaina priklauso nuo daugelio veiksnių: medienos, kurią planuojama gauti nukirtus medžius, kaina, žemės, kurioje šis miškas auga vertė, miško su žeme užimamas plotas, vyraujančių medžių rūšis, geografinė vieta, miško valdai taikomi apribojimai ir kt. Remiantis rinkos apklausos rezultatais, įvertinta, kad Laisvos valstybinės žemės fonde esančių miškų plotų vertė galėtų būti apie 4000 Eur/ha. Paskaičiuota, kad Laisvos valstybinės žemės fonde esančių miško žemės plotų pardavimo pajamos sudarytų 130,6 mln. Eur. Planuojama, kad pardavimo procesas truks 10 metų ir kasmet bus gaunama apie 13 mln. Eur įplaukų į valstybės biudžetą.

VĮ Valstybinės miškų urėdijos 2024-2028 m. veiklos strategijoje planuojama, kad pelno įmokos ir netipinių mokesčiai (privalomieji atskaitymai ir turto mokestis) sudarys: 2025 m. - 52,2 mln. Eur, 2026 m. – 67,1 mln. Eur, 2027 m. – 95,8 mln. Eur, 2028 m. – 71,2 mln. Eur. Tuo tarpu Valstybinė miškų urėdija įvertinusi Įstatymo projektu nustatomas naujas funkcijas miškų urėdijai, keičiamą miškų kirtimų vykdymo reglamentavimą, valstybinių miškų atliekamų miško ekosistemų funkcijų įvairovę ir plėtrą, kitus miškų įstatymo pokyčius bei miško ūkinės veiklos pokyčius, kuriuos įtakos naujų miškų grupių reglamentavimas ir didesni miško kirtimų apribojimai ekologinės ar socialinės svarbos miškuose kartu su tokių miškų plėtra ekonominės svarbos miškų sąskaita apskaičiavo įtaką Valstybinės miškų urėdijos veiklai, jos finansams ir atitinkamai Valstybinės miškų urėdijos mokamoms įmokoms į valstybės biudžetą.

Nustatant naujas miškų grupes, kurioms taikomi papildomi veiklos apribojimai, prioritetą bus teikiamas šių miškų priskyrimui valstybiniams miškams. Suprantama, kad būtent šiuose miškuose žaliavinės medienos apimtys mažės, bus patiriamos papildomos sąnaudos vykdant gamtotvarkos priemones. Pažymime, kad yra priimtas sprendimas valstybiniuose miškuose išlaikyti tas pačias kirtimų apimtis ir geriau panaudoti ekonominio prioriteto miškų išteklius tose pačiose apimtyse kaip buvo ankstesniuose perioduose. Atsižvelgiant į tai, Valstybinių miškų urėdija turės peržiūrėti savo darbų apimtis ir planuoti kirtimus, kuriuose apribojimai netaikomi, tokiu būdu siekiant išlaikyti tas pačias kirtimų apimtis. Be to, atsižvelgiant į Valstybinių miškų urėdijos ilgalaikius planus, investicijas, planuojama plačiau vystyti kitas veiklas, pvz., biokuro gamybą, medelynų veiklos plėtrą, medžioklę, turizmą, kurios taip pat generuos pajamas į valstybės biudžetą. Tad planuojame, kad įgyvendinant naujos redakcijos Miškų įstatymą, Valstybinių miškų urėdija perskirstys veiklos

teritorinius prioritetus, didins savo veiklos efektyvumą, todėl jos sumokamų mokesčių ir atskaitymų pokyčiai nebus reikšmingi, t. y. išlaikomos panašios apimtys, todėl tikimės, kad šiame kontekste naujų miškų grupių nustatymas reikšmingo poveikio valstybės biudžetui neturės.

Vadovaujantis FAO ekosistemų funkcijų vertinimo duomenų bazės duomenimis apie miškų ekosistemų funkcijų vaidmenį remiant ekologinį atsigavimą (FAO „The role of forest ecosystem services to support the green recovery“, 2023), nustatyta, kad miškų ekosistemų atliekamų funkcijų reikšmės įvairiuose miškų tipuose labai skiriasi, o kai kurių jų reikšmės yra labai didelės. Susumavus skirtingas miškų ekosistemų atliekamų funkcijų pagal miško tipus vertes pinigine forma (tarptautiniais doleriais), nustatyta, kad didžiausios vertės tenka miestų parkams ir miestų miškams (401 746 doleriai/ha per metus). Tuo tarpu vidutinio klimato juostos miškų ekosistemų atliekamų funkcijų verčių suma sudaro 20 981 doleriai/ha per metus, iš kurių didžiausios paslaugų vertės yra vandens srautų reguliavimo funkcijos vertė – 6 084 doleriai už hektarą per metus, ir rekreacijos bei turizmo paslaugų vertė – 4 972 doleriai už hektarą per metus. Atsižvelgiant į šiuos ekosistemų atliekamų funkcijų nustatymus, skaičiuojame privačių miškų plotuose, kuriuose planuojami veiklos apribojimai ir dėl kurių būtų mokamos kompensacijos, atliekamų miškų ekosistemų funkcijų vertę per metus: $20\,981 \text{ doleriai/ha per metus} \times (136\,898 \text{ ha} + 54\,500,25 \text{ ha})$ lygu 4 mlrd. dolerių arba 3,7 mlrd. Eur.

V. Naruševičiaus ir G. Matiuko atliktoje studijoje (*Introducing the concept of ecosystem services: inventory and economic valuation on local scale in Lithuania*, Darnaus vystymosi strategija ir praktika, Vol 1, No 5, 2011) buvo analizuojama Pietų Lietuvos nedidelė teritorija, pasižyminti vietiniams gyventojams svarbiu ekosistemų atliekamų funkcijų rinkiniu. Studijoje, įvertinant svarbiausių prieinamų ekosistemų atliekamų funkcijų naudą gyventojams, buvo nustatyta, kad analizuojamos gamtinės vietovės teikiama nauda vietiniams gyventojams, įvertinus šios naudos metines finansines apimtis, mažiausiai 1,5 karto viršijo vienkartinę finansinę naudą, gautą iškirtus mišką ir pardavus medieną. Atsižvelgiant į tai, galima paskaičiuoti miško ekosistemų atliekamų funkcijų naudą gyventojams: neiškertant $49\,660,4 \text{ ha}$ privačių miškų plotuose esančių brandžių medynų, kai vidutinė medienos kaina yra $57,84 \text{ Eur/m}^3$, o remiantis VMT statistika (2021 m.), vidutinis brandžių medynų tūris III-IV gr. miškuose yra $349 \text{ m}^3/\text{ha}$, 2028-2038 m. finansinė nauda skaičiuojama $49\,660,4 \text{ ha} \times 57,84 \text{ Eur/m}^3 \times 349 \text{ m}^3/\text{ha} \times 1,5$ lygu 1,5 mlrd. Eur.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Įstatymų projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai: „miškas“, „miškų apsauga“, „miškų naudojimas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.
